

Yksityinen maanomistus Kiinassa

**Tomi Simula
Pro gradu –tutkielma
Oikeustieteiden tiedekunta
Lapin yliopisto
Kevät 2013**

Lapin yliopisto, oikeustieteiden tiedekunta

Työn nimi: Yksityinen maanomistus kiinassa

Tekijä: Simula, Tomi

Opetuskokonaisuus ja oppiaine: Oikeustiede

Työn laji: Pro gradu -tutkielma

Sivumäärä: X + 78

Vuosi: Kesä 2013

Tiivistelmä:

Kiina on siirtynyt kommunistisesta järjestelmästä markkinatalouteen vain muutamassa vuosikymmenessä. Markkinatalous on kuitenkin vain keino palata takaisin sosialistiseen järjestelmään, kunhan valtiontalous kestää muutoksen. Kommunistisessa järjestelmässä yksityisomistusta sekä irtaimeen että kiinteään omaisuuteen rajoitettiin ja tämä poliittinen historia sekä tulevaisuudentavoite samankaltaiseen järjestelmään näkyvät edelleen Kiinan omaisuusjärjestelmässä. Maaomaisuus on pitkään ollut Kiinan valtion sekä kommuunien määräysvallassa, ja maanviljelijät ovat olleet perinteisesti heikossa asemassa maaomaisuutensa pakkolunastuksissa. Talouskasvun myötä tapahtunut nopea kaupungistuminen ja laaja-alainen korruptio sekä näistä johtuva viljelysmaan väheneminen ovat herättäneet Kiinan kommunistisen valtuutuksen parantamaan maanviljelijöiden oikeussuojaa.

Tutkimuksessa lähestytään Kiinan maanomistusjärjestelmää vertaamalla sitä Suomen vastaavaan järjestelmään. Vertailu tapahtuu avaamalla omistuksen käsitettä sekä purkamalla se elementteihinsä. Näitä yksittäisiä elementtejä verrataan Kiinan maanomistusta koskevaan lainsäädäntöön. Vertailussa löydettäviin eroihin haetaan selityksiä kulttuurisista, kielellisistä sekä poliittisista tekijöistä. Erityistä huomiota saa Kiinan oikeusjärjestelmä ja sen kehitys perinteisestä kungfutselaisesta järjestelmästä länsimaisempaan legalistiseen suuntaan.

Tutkimus osoittaa, että Kiinan maanomistusjärjestelmä todellisuudessa mahdollistaa rajoitetun omistusoikeuden maaomaisuuteen huolimatta siitä, että lainsäädännön suora sanamuoto kieltää tällaisen mahdollisuuden.

Avainsanat: Kiinan oikeusjärjestelmä, Kiinan kulttuuri, oikeusvertailu, omistus, omaisuus, maaomaisuus, korruptio, legalismi, sovittelu, kungfutselaisuus, guanxi

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi.

Sisällysluettelo

Sisällysluettelo.....	I
Lähteet	II
1. Johdanto.....	1
2. Metodi ja lähdeaineisto.....	4
3. Omistusoikeudesta	7
3.1 Maanomistus Suomessa.....	12
3.2 Kiinan lyhyt historia sekä maanomistus Kiinassa	19
3.3 Maanomistuksen nykyyhistoria Kiinassa sekä vuoden 2007 Property Law....	26
4. Maanomistukseen vaikuttavat kulttuuriset erityispiirteet.....	38
4.1 Kungfutselaisuus.....	39
4.2 Guanxi ja guanxixue.....	45
4.3 Kiinan kieli.....	49
5. Kiinan maanomistus tänä päivänä.....	51
5.1 Vallanjako ja normihierarkia Kiinassa.....	51
5.2 Maanomistus, ihmisoikeudet ja Kiina	57
5.3 Maanomistus, lainsäädäntö ja Kiina.....	62
5.4 Maanomistus ja maatalous.....	67
5.5 Kritiikki Kiinan omaisuuslakia kohtaan	69
6. Loppupäätelmät.....	70

Lähteet

Kirjallisuus ja artikkelit:

Asikainen, R. & Vuori, J., 2005. Kiinan yhteiskunta muutoksessa. Helsinki: Gaudeamus

Hassard, J., Morris, J., Sheehan, J. & Yuxin, X., 2006. Downsizing the danwei: Chinese state-enterprise reform and the surplus labour question. Teoksessa Journal of Human Resource Management 17:8. Internet-julkaisu: Routledge

Aihwa, O. & Zhang, L. 2008: Privatizing China: Socialism from Afar. Ithaca, New York: Cornell University

Allen, F., Qian, J. & Qian, M. 2005. Law, finance, and economic growth in China. Teoksessa Journal of Financial Economics, Vol 77. Internet-julkaisu: Elsevier

Bhaumik, T.K. 2009. Old China's New Economy: The conquest by a billion paupers. India: SAGE publications

Bray, D., 2005. Social Space and Governance in Urban China: The Danwei System from Origins to Reform. Stanford, Kalifornia: Stanford University

Brown, L. 1996. Nature's limit. Teoksessa State of the World 1995. Washington, D.C., Worldwatch Institute.

Chang, Y., 2011. Property Law with Chinese Characteristics: An Economic and Comparative Analysis. Teoksessa Brigham-Kanner Property Rights Conference Journal. Volume 1, journal 345. Internet-julkaisu: William & Mary Marshall Wythe School of Law

Chen, J., 2007. Rapid urbanization in China: A real challenge to soil protection and food security. Internet-julkaisu: Elsevier

Cohen, J. 1966. Chinese Mediation on the Eve of Modernization. Teoksessa California Law Review, Volume 54, Issue 3. Berkeley: UC Berkeley School of Law

Deining, K. & Songqing, J., 2009. Securing property rights in transition: Lessons from implementation of China's rural land contracting law. Teoksessa Journal of Economic Behavior & Organization. Internet-julkaisu: Elsevier

Dong, J., 2010. The Enregisterment of Putonghua in Practise. Teoksessa Language & Communication, Vol 30. Internet-julkaisu: Elsevier

Frände, D., Wahlberg, M., Tolvanen, M., Tapani, J. & Viljanen, P. Omaisuus- ja varallisuusrikkokset. Teoksessa Frände, D., Matikkala, J., Tapani, J., Tolvanen, M., Viljanen, P. & Wahlberg, M., 2010. Keskeiset rikokset. Helsinki: Edita

Greenhalgh, S., 2008. Just one child: science and policy in Deng's China. Kalifornia: University of California Press

Guthrie, D., 1998. The Declining Significance of Guanxi in China's Economic Transition. Teoksessa The China Quarterly, No 154. Cambridge: Cambridge University Press

Fang, C. & Beghin, J., 2000. Food Self-Sufficiency, Comparative Advantage, and Agricultural Trade: A Policy Analysis Matrix for Chinese Agriculture. Internet-julkaisu: Iowa State University

Hakapää, K. 2010. Uusi kansainvälinen oikeus. Helsinki: Talentum

Hallberg, P. Perusoikeusjärjestelmä. Teoksessa Hallberg, P., Karapuu, H., Ojanen, T., Scheinin, M., Tuori, K. & Viljanen, V-P., 2011. Perusoikeudet. Helsinki: WSOYpro.

Hao, Y., 1999. From Rule of Man to Rule of Law: an unintended consequence of corruption in China in the 1990s. Teoksessa Journal of Contemporary China, Vol 7, No 22. Lontoo: Taylor & Francis Ltd

Ho, D. 1976. On the Concept of Face. Teoksessa American Journal of Psychology, Vol. 81, No. 4, Jan. 1976. Chicago: The University of Chicago

Hsing, Y. 2010. The Great Urban Transformation: Politics of Land and Property in China. Oxford: Oxford University Press

Huotari, T-O. & Seppälä, P., 2005. Kiinan kulttuuri. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava

Husa, J., 2013. Oikeusvertailu. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus

Jyränki, A. & Husa, J., 2012. Valtiosääntöoikeus. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus

Kasso, M. 2010. Kiinteistön kauppa ja sen omistaminen. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino, Talentum

Kennedy, D. & Stiglitz, J., 2013. Law and Economics with Chinese Characteristics: Institutions for Promoting Development in the Twenty-First Century. Oxford: Oxford University Press

Lappalainen, J. & Frände, D. Kanne ja vastine siviiliprosessissa. Teoksessa Frände, E., Havansi, E., Helenius, D., Koulu, R., Lappalainen, J., Lindfors, H., Niemi, J., Rautio, J. & Virolainen, J., 2012. Prosessioikeus. Helsinki: Sanoma Pro Oy

Havrén, S. & Rutanen, P., 2010. Menestyvä liiketoiminta Kiinassa. Helsinki: WSOYpro

Li, G., Rozelle, S. & Brandt, L., 1998. Tenure, land rights, and farmer investment incentives in China. Teoksessa Agricultural Economics, Issue 19. Oxford, UK: Blackwell

Li, S. & Yang, X. 2011. Chinese Bureaucrats' Discretion – An Economic Explanation for Law-Based Administration. Verkkojulkaisu: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1918364 noudettu 7.5.2013

Loewe, M. The Cycle of Cathay: Concepts of Time in Han China and Their Problems. Teoksessa Huang, C. & Zürcher, E., 1995. Time & Space in Chinese Culture. Leiden: Brill

Lämsineva, P. Omaisuuuensuoja. Teoksessa Hallberg, P., Karapuu, H., Ojanen, T., Scheinin, M., Tuori, K. & Viljanen, V-P., 2011. Perusoikeudet. Helsinki: WSOYpro.

MacKinnon, R. 2007. Flatter world and thicker walls? Blogs, censorship and civil discourse in China. Internet-julkaisu: Springer Science+Business Media

McKenzie, P., Tan, G., Coker, C. & Rong, C., 2011. Measures to Cool Chinese Property Market Target Both Foreign and Local Purchasers. Internet-julkaisu: Morrison-Foerster

McMillan, J., Whalley, J. & Lijing, Z. 1989. The Impact of China's Economic Reforms on Agricultural Productivity Growth. Teoksessa Journal of Political Economy, Vol 97, No. 4, Aug., 1989. Chicago: The University of Chicago Press

Mielonen, E. "Lainmukainen hallinto" – Kiinan valtionhallinnon harppaus kohti oikeusvaltiota?. Teoksessa Kiinan yhteiskunta muutoksessa., Toimittaneet Asikainen, R. & Vuori, J. 2005. Helsinki: Gaudeamus

Michelson, E., 2012. Access to Lawyers: A Comparative Analysis of the Supply of Lawyers in China and the United States. Teoksessa NTU Law Review 7. Taiwan: National Taiwan University

Naughton, B., 2007. The Chinese Economy: Transitions and Growth. Lontoo: Massachusetts Institute of Technology

Niemi, M., 2012. Maakaaren järjestelmä: Osa II: Kirjaaminen ja lainhuudatus. Helsinki: Sanoma Pro Oy

O'Brien, K., 1990. Reform Without Liberalization: China's National People's Congress and the Politics of Institutional Change. New York: Cambridge University Press

Park, S.H. & Luo, Y., 2001. Guanxi and Organizational Dynamics: Organizational Networking in Chinese Firms. Teoksessa Strategic Management Journal, Issue 22. Ames, Iowa: Wiley-Blackwell

Pimentel, D. & Pimentel, M. 2003. Sustainability of meat-based and plant-based diets and the environment. Teoksessa *The American Journal of Clinical Nutrition*, Vol 78, No 3. Bethesda, Maryland: American Society for Clinical Nutrition

Rosato-Stevens, M., 2008. Peasant Land Tenure Security in China's Transitional Economy. Teoksessa *Boston University Law Journal* vol. 26. Boston: Boston University

Saarnilehto, A., Annola, V., Hemmo, M., Karhu, J., Kartio, L., Tammi-Salminen, E., Tolonen, J., Tuomisto, J. & Viljanen, M., 2012. *Varallisuusoireus*. Helsinki: Sanoma Pro Oy

Saraviita, I., 2011. *Perustuslaki*. Helsinki: Talentum

Sepúlveda, M., van Banning, T., Gudmundsdóttir, G., Chamoun, C. & van Genugten, W. 2004. *Human Rights Reference Handbook*. Costa Rica: University for Peace.

Tamanaha, B. 2005. *On the Rule of Law: History, Politics, Theory*. Englanti: Cambridge University Press

Tan, M., Li, X., Xie, H. & Lu, C., 2005. Urban land expansion and arable land loss in China-a case study of Beijing-Tianjin-Hebei region. Elsevier: verkkojulkaisu

Tepora, J. 2006. *Johdatus esineoikeuteen*. Helsinki: Yliopistopaino

Van Herpen, M. 2007. *Marx and Human Rights: Analysis of an Ambivalent Relationship*. Ranska: Cicero Foundation

Viljanen, V-P. *Perusoikeuksien soveltamisala*. Teoksessa Hallberg, P., Karapuu, H., Ojanen, T., Scheinin, M., Tuori, K. & Viljanen, V-P., 2011. *Perusoikeudet*. Helsinki: WSOYpro.

Viljanen, V-P. *Yksityiselämän suoja*. Teoksessa Hallberg, P., Karapuu, H., Ojanen, T., Scheinin, M., Tuori, K. & Viljanen, V-P., 2011. *Perusoikeudet*. Helsinki: WSOYpro.

Virolainen, J. & Koulu, R. Johdatus prosessioikeuteen. Teoksessa Frände, E., Havansi, E., Helenius, D., Koulu, R., Lappalainen, J., Lindfors, H., Niemi, J., Rautio, J. & Virolainen, J., 2012. Prosessioikeus. Helsinki: Sanoma Pro Oy

Wedeman, A. 2005. Anticorruption Campaigns and the Intensification of Corruption in China. Teoksessa Journal of Contemporary China, Volume 42. Lontoo: Taylor & Francis Ltd

Wu, A. & Qian, C. 2010. Culture of China's Mediation in Regional and International Affairs. Teoksessa Conflict Resolution Quarterly, 26.10.2010. Chichester, UK: John Wiley & Sons.

Yen, D., Barnes, B. & Wang, C. 2010. The Measurement of Guanxi: Introducing the GRX scale. Elsevier: verkkojulkaisu.

Yeung, I. & Tung, R., 1996. Achieving Business Success in Confucian Societies: The Importance of Guanxi (connections). Teoksessa Organizational Dynamics. Volume 25, Issue 2. Internet-julkaisu: Elsevier

Xue, S., 2005. China's legislative system and information: An overview. Teoksessa Government Information Quarterly, Vol 22. Internet-julkaisu: Elsevier

Young, A., 2011. Retracting the Roots and Ideals of Confucian Principles of Governance: The Art of Regulating Governance without Legal Rules in Chinese Societies. Queensland University of Technology, Brisbane, Australia

Zheng, H. 1986. China's New Civil Law. Teoksessa The American Journal of Comparative Law, Vol. 34, No 4. USA: American Society of Comparative Law

Zitting, S., 1982. Esineoikeuden oppikirja. Helsinki: Suomen lakimiesliiton kustannus OY

Uutisartikkelilähteet

BBC News, 6.3.2007. New property law shakes up China. 6.3.2007.
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/6429977.stm> noudettu 7.5.2013

BBC News, 11.5.2011. China reject US criticism of human rights record.

<http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-pacific-13358081> noudettu 7.5.2013

BBC News, 20.10.2012. How to get to the top of China's Communist Party.

www.bbc.co.uk/news/magazine-19876372 noudettu 7.5.2013

China Daily, 12.3.2010. China reports on US human rights record.

http://www.chinadaily.com.cn/china/2010-03/12/content_9582218.htm, noudettu 7.5.2013

China Daily, 29.8.2011. Implementation of China's rural land contract law to be checked, [http://www.chinadaily.com.cn/bizchina/2011-](http://www.chinadaily.com.cn/bizchina/2011-08/29/content_13211159.htm)

[08/29/content_13211159.htm](http://www.chinadaily.com.cn/bizchina/2011-08/29/content_13211159.htm), noudettu 7.5.2013

CNN, 26.5.2012. China hits back on U.S. human rights.

<http://edition.cnn.com/2012/05/25/world/asia/china-us-human-rights/index.html>, noudettu 7.5.2013

Der Spiegel, 28.10.2012. 'You Get What You Pay For': The Hidden Price of Food from China. <http://www.spiegel.de/international/world/europe-worries-about-health-hazards-of-cheap-food-from-china-a-861406.html>, noudettu 7.5.13

Global Post, 17.6.2011. Protests grip China.

<http://www.globalpost.com/dispatch/news/regions/asia-pacific/china/110617/china-protests>, noudettu 7.5.2013

Technorati, 28.2.2012. Arable Land Shortage and the Case for Agriculture and Farmland Investing. <http://technorati.com/business/finance/article/arable-land-shortage-and-the-case/>, noudettu 7.5.2013

The Guardian, 9.11.2012. China's economy to overtake US in the next four years, says OECD <http://www.guardian.co.uk/business/2012/nov/09/china-overtake-us-four-years-oecd>, noudettu 7.5.2013

The Independent, 6.10.2011. Norway's salmon rot as China takes revenge for dissident's Nobel prize.

<http://www.independent.co.uk/news/world/europe/norways-salmon-rot-as-china-takes-revenge-for-dissidents-nobel-prize-2366167.html>, noudettu 7.5.2013

The New York Times, 17.4.2008. A Drought in Australia, a Global Shortage of Rice.

<http://www.nytimes.com/2008/04/17/business/worldbusiness/17warm.html?n=Top/News/Science/Topics/Global%20Warming>, noudettu 7.5.2013

The Telegraph, 1.12.2012. Chinese authorities demolish 'Nail House' in the middle of road. <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/china/9716233/Chinese-authorities-demolish-Nail-House-in-the-middle-of-road.html>, noudettu 7.5.2013

Xinhua, 25.5.2012. China issues report on human rights in the U.S.

http://news.xinhuanet.com/english/china/2012-05/25/c_131611391.htm noudettu 7.5.2013

KV-oikeuslähteet

Yhdistyneiden kansakuntien Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus. 1948.

Verkkolähteet:

Deng, X., 7.7.1962. Puhe "How to restore agricultural production".

Englanninkielinen käännös saatavana osoitteesta

<http://ia700308.us.archive.org/2/items/SelectedWorksOfDengXiaoping/Deng01.pdf>, noudettu 7.5.2013

Kanbur, R. & Zhang, X., 2004. Fifty years of regional inequality in China: A journey through central planning, reform, and openness. Internet-julkaisu: United Nations University. <http://www.econstor.eu/bitstream/10419/63294/1/396674208.pdf>, noudettu 7.5.2013

Serger, S. & Lundin, N. 2007. Globalization of R&D and China – Empirical Observations and Policy Implications. Internet-julkaisu: Research Institute of Industrial Economics. <http://www.ifn.se/Wfiles/wp/wp710.pdf>, noudettu 7.5.2013

The New York Times, 14.9.2006. China's leaders rediscover confucianism – Editorials & Commentary – International Herald Tribune.14. syyskuuta.

http://www.nytimes.com/2006/09/14/opinion/14iht-edbell.2807200.html?_r=0, noudettu 7.5.2013

United Nations Treaty Collection, International Covenant on Civil and Political Rights http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-4&chapter=4&lang=en noudettu 7.5.2013

United Nations Treaty Collection, International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights.

http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-3&chapter=4&lang=en noudettu 7.5.2013

US Treasury, Major foreign holders of treasury securities.

<http://www.treasury.gov/resource-center/data-chart-center/tic/Documents/mfh.txt>, noudettu 7.5.2013

1. Johdanto

Kiinan ennustetaan nousevan maailman suurimmaksi talousmahdiksi muutaman vuoden sisällä. Taloudellinen mahti onkin vuoden 2007 talouskriisin myötä siirtynyt vahvasti Kiinalle, kun se ennen oli USA:n, EU:n ja Japanin hallussa.¹ Kiina jää edelleen jälkeen edellä mainituille maille elintasossa, mutta on käytännössä huomattavan vakavarainen taloudellisesti. Erityisesti velkakriisissään kamppaileva USA on joutunut ottamaan lainaa Kiinalta.²

Samalla länsimaiden teollinen tuotanto on yhä enemmän siirtynyt halpatuotantomaihin, erityisesti juuri Kiinaan. Kiina on kuitenkin onnistunut kehittämään talouttaan voimakkaasti ja pyrkii jatkamaan kasvua nousemalla muiden teollisuusmaiden rinnalle koulutuksen avulla. Nykyisin yhä korkeampaa osaamista vaativa teollisuus siirtyy Kiinaan. Siinä missä Kiinassa aiemmin tuotettiin lähinnä teollisuustuotteita, on painopiste nyt siirtymässä myös tuotekehittelyyn ja suunnitteluun.³

Kiina on yhä useammin uutisotsikoissa, mutta tietoisuus siitä on kuitenkin yleisesti hyvin vähäistä ja ihmiset jäävät usein mielikuviansa varaan puhuttaessa Kiinasta. Ajatus viisituhatuotisesta kulttuurista sekoittuu kommunistijohtajien henkilöpalvontaan, epäonnistuneisiin kommunismikokeiluihin ja nykyaikaiseen vapaaseen markkinatalouteen. Näiden kahden ääripään väliin jää vain muutama vuosikymmen, eikä siirtymä ole ollut miltään osin ongelmaton, vaikka se onkin ollut kansainvälinen talouskasvun menestystarina.

---

¹ The Guardian, 9.11.2012

² Yhdysvaltain valtiovarainministeriön lista Yhdysvaltojen suurimmista ulkomaisista velkojista: Yhdysvaltojen 16 biljoonan dollarin valtionvelan suurin ulkomainen velkoja on Kiina yli 1,2 biljoonan dollarin osuudella.

³ Serger, S. & Lundin, N. 2007 s. 1-4

Kommunistinen historia seuraa Kiinan kehitystä. Aiempi vahva hallinnollinen kulttuuri on muuttumassa, kun tuotannon siirtyminen kiinaan on luonut omat paineensa Kiinan yhteiskunnalliselle kehitykselle. Aiempi äärimmäiseen tasa-arvoon pyrkinyt järjestelmä on korvautunut yksilökeskeisemmällä ajattelulla, tuoden mukanaan uudet oikeudelliset kysymykset. Kommunismin aikana valtio tarjosi jokaiselle ainakin jossain muodossa asunnon, ruokaa, koulutuksen ja terveydenhuollon. Nykyisin näiden elämisen perustarpeiden hoito jää yhä enemmän yksilön itsensä ratkaistaviksi ja maksettaviksi. Kun yhtälöön lisätään raju kaupungistuminen sekä asuntojen hintojen nousu, on maataloudesta ja asumisesta tullut Kiinassa keskeinen yhteiskunnallinen kysymys.

Maataloustuotannossa ja asumisessa kysymys on aina myös maanomistamisesta. Kun Kiinan valtio 1950-luvulla kollektivoi kaiken maaomaisuuden, loi se samalla pohjan nykyisille maakiistoille ja maanomistuksen epäselvyyksille. Kiinaa aktiivisestiseuraava saa kuulla tasaisin väliajoin kehityshankkeiden tielle jäävistä asunnonomistajista, jotka eivät suostu taipumaan alueellisen hallinnon tahtoon. Yrityksistä huolimatta Kiinan viranomaiset eivät ole onnistuneet ottamaan internetiä yhtä tehokkaasti haltuunsa kuin perinteisiä tiedotusvälineitään ja Kiinan maanomistuksen ongelmat pääsevät sen avulla uutisotsikoihin ulkomaillakin.⁴

Kiinan kulttuurin sanotaan olevan noin viisi tuhatta vuotta vanha ja sellaisena vanhin edelleen säilynyt kulttuuri maailmassa⁵. Kungfutselainen oikeuskulttuurikin oli valtasuuntana yli kaksi tuhatta vuotta lähes yhtäjaksoisesti. Alle vuosisadassa tilanteeseen on tullut kuitenkin muutos, ja myös hallinnon ja kansalaisten pitäisi muuttua järjestelmän mukana. Tämän muutoksen viimeaikaisin vaihe on ollut kiinalaisen kulttuurin yhä vahvempi länsimaistuminen viimeisen kahden vuosikymmenen aikana, erityisesti lainsäädännön saralla. Tämän tutkielman

---

⁴ 钉子户, kirjaimellisesti ”naulatalo”. Ks. esim Telegraph 1.12.2012

⁵ Huotari, T. & Seppälä, P. 2005, saate

tarkoituksena on avata Kiinan maanomistamisjärjestelmää vertaamalla sitä lukijan kannalta todennäköisesti tutuimpaan järjestelmään eli Suomeen.

Ensimmäiseksi on lukijalle tärkeää huomauttaa, että termit ”Kiina”, ”kiinalainen kulttuuri” tai ylipäätään kaikki muu tässä tutkielmassa esitetty ei kuvasta koko totuutta. Kiinan kansantasavalta on pinta-alaltaan Yhdysvaltojen kokoinen ja yli 1,3 miljardin ihmisen kotimaa. Tämä kattaa useita kielellisiä, kulttuurisia, uskonnollisia sekä maantieteellisiä alueita. Käsitys ”Kiinasta” homogeenisenä alueena on syytä heti unohtaa, sillä jokaiseen järjestelmään ja jokaiseen kulttuuriseen tapaan on todennäköisesti jossain päin Kiinaa päinvastainen poikkeus. Tässä tutkielmassa kuvaan Kiinaa ja sen instituutioita niiden yleisesti paikkansa pitävien piirteiden mukaan.

2. Metodi ja lähdeaineisto

Metodi

Husa kertoo kirjassaan oikeusvertailun keinoista:

”Jotta vertailu olisi mielekäästä, on vertailun kohteilla oltava ainakin joitain yhteisiä ominaisuuksia tai piirteitä, jotka muodostavat vertailun yhteisen nimittäjän.”⁶

Tämän tutkielman tämä nimittäjä on maanomistusjärjestelmä, eli kuinka omistusoikeutta maaomaisuuteen säädellään oikeusjärjestelmässä, tässä tapauksessa Suomessa ja Kiinassa. Tämä yhteinen piirre ei kuitenkaan merkitse samaa molemmissa järjestelmissä, sillä niin ollessa oikeusvertailussa ei olisi mieltä. Tästä yhteisestä vertailtavasta piirteestä käytetään latinankielistä termiä ”tertium comparationis”, joka voi olla esimerkiksi järjestelmien yhteinen piirre tai funktio, joka mahdollistaa vertailun.⁷

Maanomistusta olisi voinut lähestyä myös jonkin instituution tai järjestelmän näkökulmasta. Tässä nimittäjäksi olisi tullut jokin yksittäinen tekijä maanomistusjärjestelmässä, kuten vaikkapa maaomaisuuden pakkolunastuskeinot Kiinassa ja Suomessa. Tutkittavasta aiheesta tulisi kuitenkin näin rajatumpi, joka ei olisi aiheen laajuuden ja monimuotoisuuden kannalta toivottavaa.

Funktionaalisen yhdenkaltaisuuden tutkiminen on helpoimmin lähestyttävä oikeusvertailustrategia. Siinä yhteinen tutkittava funktio on samalla myös tutkimuksen tertium comparationis. Tässä lähestymistavassa vertaillaan jotain oikeudellista ongelmaa sitä koskevan sääntelyn, instituutioiden sekä oikeudellisten

---

⁶ Husa, J. 2013 s. 186

⁷ Husa, J. 2013 s. 186

käytäntöjen kautta.⁸ Vertailussa on otettava huomioon homonymian ongelma eri oikeusjärjestelmien välillä. Samannimisillä tekijöillä voidaan tarkoittaa eri asioita, joiden varassa tehty vertailu voi johtaa tutkijaa harhaan.⁹ Homonymian ongelmaan törmätään myöhemmin tässä tutkielmassa, kun avaan Kiinan omistamisjärjestelmää ja sen termistöä.

Näin tämän tutkielman vertailutavaksi tulee funktionaalinen vertailuasetelma, jossa vertailen Suomen ja Kiinan maanomistusjärjestelmiä näihin järjestelmiin vaikuttavien säännösten, instituutioiden ja oikeudellisten käytäntöjen kautta. Samalla määräytyy myös tutkielman tertium comparationis, joka on maanomistusjärjestelmä oikeusjärjestyksessä. Järjestelmien keskinäisiin eroihin haen selityksiä kulttuurisista, taloudellisista sekä historiallisista tekijöistä¹⁰. Näistä kulttuuriset ja historialliset tekijät olen jakanut omiin pääkappaleisiinsa niiden suuren merkityksen vuoksi. Mielenkiintoiseksi tämän vertailun tekee se, että näissä järjestelmissä valitsemani yhteinen nimittäjä eroaa sen perustavimmasta merkityksestään alkaen¹¹.

Tutkielman rakenne

Tutkielmani jakaantuu kolmeen pääkappaleeseen, joista ensimmäisessä avaan aluksi omistamisen käsitettä ilmiönä ja osana ihmisten luontaista toimintaa. Tällä pyrin poistamaan sekä omaani että lukijan näkökulmaa omistukseen, jotta vertailukohtat Kiinan ja Suomen järjestelmien välillä saisivat neutraalimman näkökulman. Tämän jälkeen avaan vertailukohtanani käyttämään Suomalaista

---

⁸ Husa, J. 2013 s. 187-188

⁹ Husa, J. 2013 s. 189-191

¹⁰ Husa, J. 2013 s. 195-227

¹¹ Kiinassa pyrittiin poistamaan yksityisomistus kokonaan kommunistien valtaannousun myötä, joka näkyi edelleen Kiinan oikeusjärjestelmässä sekä politiikassa. Asiaa käsitellään tarkemmin tutkielmassa jäljempänä.

maanomistusjärjestelmää ja sen ihmisoikeudellista suojaa. En käsittele maanomistuksen historiaa Suomessa, sillä oletan sen lukijan osalta tunnetuksi. Tämän jälkeen avaan Kiinan historiaa sekä erityisesti maanomistuksen kehitystä viimeisen sadan vuoden ajalta.

Toisessa pääkappaleessa avaan Kiinalaisen kulttuurin kahta suurinta vaikutinta, kungfutselaisuutta ja guanxita. Näiden vaikutuksia maanomistukseen pohdin viimeisessä pääkappaleessa, jossa käyn läpi järjestelmien eroja aihepiiri kerrallaan. Loppupäätelmäkappaleessa pohdin tutkielmaa tehdessäni heränneitä kysymyksiä sekä ajatuksia.

Tutkielman lähdeaineisto

Lähdeaineistoni koostuu Suomen oikeusjärjestystä koskevilta osiltaan suomalaisesta oikeuskirjallisuudesta. Kiinaa koskeva aineisto on pääosin englanninkielistä kirjallisuutta, artikkeleita sekä uutisartikkeleita. Aineiston keräämisessä ongelmaksi tulivat kiinankielisen lähdeaineiston vaikea saatavuus sekä kirjoittajan rajallinen kielitaito. Johtuen Kiinan nykyisestä asemasta maailmantalouden veturina sitä koskevaa kirjallisuutta on erittäin laajasti saatavilla niin verkossa kuin perinteisessä painetussa muodossa. Tutkielman aihe ei vaatinut erityisen empiirisen aineiston keräämistä esimerkiksi kyselyllä.

3. Omistusoikeudesta

Filosofinen näkökulma omistamiseen

Yhdysvaltalainen kirjailija Robert DeFevre on pohtinut mielestään aliarvioitua omistamisen filosofista käsitettä. Kirjassaan hän esittää omistamisen olevan yksilön vallan huipentuma suhteessa omaisuuteen. Puhtaimmassa muodossaan sen perimmäinen merkitys on poistaa toisen mahdollisuus vaikuttaa omistamisen kohteeseen.¹² Omistamisen primitiivisin muoto on hallinta: eliö pyrkii saamaan hallintaansa selviytymisen kannalta välttämättömiä hyödykkeitä, kuten ravintoa. Hallinta mahdollistaa hyödykkeen käytön, luoden näin välittömän omistajuuden. Hallinnan menetys evää tämän hyödykkeen käyttömahdollisuuden. Tämä tapahtuu siirtämällä omistajuus toiselle tai poistamalla omistuksen kohteen, joko tuhoten tai käyttäen sen niin, ettei siitä ole enää hyötyä toiselle.¹³

Yksinkertaisimmillaan omaisuutta on olemassa huolimatta siitä, onko sillä omistajaa. Omaisuus voi olla omistajatonta, jos kukaan ei ole sitä vallannut itselleen tai sen omistaja on hylännyt sen¹⁴. Omistaminen itsessään ei muuta omaisuuden olomuotoa. Jotta omistaminen olisi todellista, on sen tapahduttava oikein ja täytettävä seuraavat ehdot:

1. Omistamisen kohteen on oltava omaisuutta: tämä poissulkee esimerkiksi omistussuhteen toiseen ihmiseen.¹⁵

---

¹² Saarnilehto, A. et al 2012 s. 801

¹³ LeFevre, R. 2007 s. 1

¹⁴ Poikkeuksena esimerkiksi velka tai muu senkaltainen omaisuus, joka on riippuvaista omistuksesta.

¹⁵ Orjakaupan perinteisessä ja selkeimmässä muodossa on kyse ihmisten rinnastamisesta hyödykkeisiin.

2. Omistamisessa ei saa olla virhettä, joka veisi oikeutuksen omistamiselta. Syynä tähän voi olla esimerkiksi omaisuuden myyjän puuttuva omistajastatus.

3. Omistamista ei ole keskeytetty tai estetty jonkun toisen toimesta. Tällöin omistus täyttää edelliset ehdot, mutta omistaja ei saa omaisuutta haltuunsa, kumoten omistuksen perimmän tavoitteen, eli kyvyn hallita omaisuutta.¹⁶

Omistusoikeus ja lainsäädäntö

”Valta pitää hallussaan, käyttää esinettä hyväkseen ja määrätä siitä kaikin tunnetuin tavoin”¹⁷

Omistaminen sinänsä on niin universaali ja luontainen ilmiö, ettei sitä usein edes katsota tarpeelliseksi selittää sitä suojaavassa lainsäädännössä. Suomen oikeusjärjestyksessä siitä ei ole yleisiä säännöksiä, vaan se edellytetään yleisesti tunnetuksi¹⁸. Samalla omistaminen on kuitenkin niin tärkeä ilmiö ihmisille, että sen suojaaminen katsotaan kansainvälisestikin tärkeäksi tavoitteeksi.¹⁹

Aiemmin esitettyä kolmea omistamisen ehtoa on tulkittu eri aikoina eri tavoin. Samoin nykyisin niille annetaan eri oikeusjärjestyksissä ja –kulttuureissa eri painotuksia. Aiemmin yleiseen omaisuuden käsitteeseen kuuluivat usein myös ihmiset, ja tänäkin päivänä Suomessa esimerkiksi esineen omistamista rasittavia virheitä voidaan antaa anteeksi.²⁰

---

¹⁶ LeFevre, R. 2007 s. 5

¹⁷ Saarnilehto, A. et al 2012 s. 802

¹⁸ Saarnilehto, A. et al 2012 s. 801

¹⁹ Mm. Suomen perustuslain 15§, Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeuksien julistuksen 17 artikla sekä Yhdysvaltain perustuslain 14. lisäys.

²⁰ Esimerkiksi maakaaren 13:10§ nautintasuoja, joka kumoaa edellä esitetyn 2. ehdon vastaisen kaupan virheen.

Omistamisessa ja sen sääntelyssä on perimmiltään kyse vastavuoroisuudesta. Luottamus omaisuuteen ja sitä kautta myös yhteiskunnallinen rauha pysyy yllä, kun kaikessa kanssakäymisessä vallitsee yhteisymmärrys omistuksen säännöistä. Jokainen sääntö koskettaa jokaista yhtäläisesti, ja yksilö tietää sääntöön vedotessaan, että jokainen muukin voi vedota samaan sääntöön itseään vastaan.²¹ Tämän ajattelun edellytyksenä on kuitenkin ajatus ihmisten yhdenvertaisuudesta lain edessä, johon palataan tässä tutkielmassa vielä myöhemmin.

Erityisesti länsimaissa omaisuus- ja omistamisjärjestelmien ylläpito ja pakkokeinojen käyttö on siirretty vahvasti valtiovalalle. Valtiovalta suojaa omistamista passiivisesti lainsäädännöllä sekä aktiivisesti viranomaistoimin. Esimerkiksi omaisuusrikoslait, ilkivaltakielto ja kopiointikiellot ovat omistamista suojaavaa sääntelyä. Omistamisessa onkin oikeastaan kyse yhteiskunnan ylläpitämisestä ja valtiovallan suojaamasta yhteisestä konsensuksesta, jonka tavoitteena on suojata omistusoikeuden haltijoita suhteessa muihin. Julkinen valta ei yleensä kuitenkaan ole aina ehdoton. Samalla on mahdollistettava omaisuuden suoja myös tilanteissa, joissa valtiovalta ei kykene auttamaan, kuten sallimalla hätävarjelu²². Samalla valtiovalta toimii kaikessa kaupankäynnissä yhteisten kaikkia koskevien sääntöjen lähteenä ja tarvittaessa myös riidanratkaisijana ongelmatilanteissa tuomioistuinjärjestelmän kautta. Valtion tai yhteisön tuomioistuinjärjestelmä voi vahvistaa tai kumota omistusoikeuden tai määrätä täyttämään tietyn velvollisuuden koskien omaisuutta tai omistamista²³.

Näin valtiovallan asema omistamisessa on erottamaton ja käytännössä usein välttämätön. Heikko valtiovalta johtaa oman kädenoikeuteen tai erillisiin riidan

---

²¹ Vertaa esim. Kantin ajatus kategorisesta imperatiivista ja jokaisen toimen hyväksyttävyydestä yleiseksi normiksi.

²² Rikoslain 4:4§, ks. myös HE 2002/44 perustelut

²³ Ks. kannetyypit Lappalainen, J. 2012 s. 497-507

ratkaisukeinoihin tarttumiseen. Sinänsä nämä eivät ole ilmiöinä välttämättä haitallisia, mutta niihin sisältyy huomattava riski väärinkäytöksistä sekä epätasa-arvoisuudesta. Todellinen omistusoikeus vaatii näin ennustettavuutta sekä luotettavuutta, joita ilman omistuksen mielestäni tärkein ominaisuus, pysyvyys, jää epävarmaksi. Vasta yhteisön enemmistön valtiovallan kautta ylläpitämä konsensus omistamisen muodosta ja järjestelmästä voi tuoda tämän varmuuden. Oikeastaan näin palataan oikeusvarmuuden välttämättömyyteen yhteiskunnassa.

Omistusoikeuden käsitteen jako elementteihin

Omistusoikeuden käsitteen jakaminen elementteihin helpottaa omistajan oikeusaseman ymmärtämistä erityisesti erityyppisissä vaihdantatilanteissa. Seuraava jako on alkujaan Zittingin esittämä²⁴ ja katson sen soveltuvan hyvin myös oikeusvertailuun. Näitä peruselementtejä on kolme:

- 1.Hallintaoikeus, jolla tarkoitetaan omistajan oikeutta käyttää omistamaansa esinettä eri tavoin.
- 2.Kompetenssi, jolla tarkoitetaan omistajan kelpoisuutta määrätä esineen omistusoikeudesta.
- 3.Dynaaminen suoja, jossa on kyse suojasta kollisiotilanteissa.²⁵

Käytännössä elementtien sisältö yhdessä merkitsee yksinomaista käyttövapautta esineeseen, joka nauttii oikeusjärjestyksen antamasta suojasta²⁶. Edellisen kappaleen lopussa esitetty valtiovallan ylläpitämä enemmistön konsensus nivoutuu yhteen erityisesti dynaamisen suojan elementin kanssa. Tämä kolmijako

---

²⁴ Zitting, S. 1982 s. 1-14

²⁵ Zitting, S., 1982 s. 1-14, Tepora, J. 2006 s. 74-81

²⁶ Tepora, J. 2006 s. 74

on sisällöltään hyvin paljolti aiemmin esitetyn filosofisen jaon 2. ja 3. kohdan mukainen. Nämä kaksi jaottelutapaa ovat pääosassa vertailllessani Kiinan ja Suomen maaomistusjärjestelmiä. Ne helpottavat vertailun tekemistä, kun vertailun voi kohdistaa jokaiseen yksittäiseen ehtoon ja elementtiin kerrallaan.

Omistuksen elementtien jaottelu esiintyy myös laajemmin lainsäädännössä. Esimerkiksi rikosoikeudellinen erottelu omistuksen eri osiin kohdistuvissa rikoksissa: luvaton käyttöönotto on hallintaoikeuden loukkaus ilman tarkoitusta pitää omaisuutta pysyvästi itsellään. Vahingonteossa teko kohdistuu omaisuuteen, mutta voi samalla kohdistua myös omistusoikeuteen, mikäli esine kokonaisuudessaan tuhoutuu. Puhtaimpana omistusoikeuden rikkomuksena ovat tietysti anastusrikokset, joissa pyritään poistamaan toisen omistajuus siirtäen se itselle tai kolmannelle²⁷.

Omistus ihmisoikeutena

Ihmisoikeuksilla tarkoitetaan yleensä niitä erottamattomia oikeuksia, joihin ihmisten katsotaan olevan kaikkialla oikeutettuja. Oikeutuksen ehtona on vain se, että on syntynyt ihmiseksi.²⁸ Ideologisesti nämä oikeudet toimisivat kaiken lainsäädännön perustana ja niillä olisi etusija muuhun lainsäädäntöön nähden.

Kansainvälisesti ihmisoikeuksien kannalta tärkeinsopimus on Yhdistyneiden Kansakuntien Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus, joka on tullut vuonna 1976 käytännössä sitovaksi osaksi kansainvälistä oikeutta²⁹. Maanomistaminen kuuluu sen 17 artiklan mukaiseen oikeuteen omistaa ja omaisuudensuojaan. Muut maanomistuksen kannalta tärkeimmät ihmisoikeudet ovat tasavertaisuus sekä

---

²⁷ Ks. Frände, D. et al. 2010 omaisuusrikoksista

²⁸ Sepulveda, M. et al 2004 s. 3

²⁹ Hakapää, K. 2010 s. 169

oikeus puolueettomaan oikeudenkäyntiin.³⁰ Tämän tutkielman kannalta nämä tärkeimmät ihmisoikeudet ovat lähes yksi yhteen suomalaisten perusoikeusvastikkeidensa kanssa. Ihmisoikeuksien liitántä suomalaisiin perusoikeuksiin on niin vahva, että käsittelen näitä tarkemmin seuraavassa kappaleessa³¹. Euroopan neuvoston jäsenenä Suomea koskee lisäksi Euroopan ihmisoikeussopimus, jonka ensimmäisessä lisäpöytäkirjassa vahvistetaan omaisuudensuoja luonnollisille ja oikeushenkilöille³².

3.1 Maanomistus Suomessa

Perusoikeustasolla

Perusoikeudet ovat Suomen perustuslakiin kirjattuja perustavanlaatuisia, erityisen tärkeitä oikeuksia. Erityisenä piirteenä perusoikeuksille on niiden pysyvyys ja niiden korotettu lainvoima: ne ovat hierarkkisesti muiden lakien yläpuolella. Selkeästi määritetyt perusoikeudet auttavat yksilöitä hahmottamaan oikeutensa ja asemansa suhteessa julkiseen valtaan, yhteiskuntaan ja ympäristöönsä.³³ 1990-luvulta alkanut perusoikeuksien aseman vahvistuminen hallinnossa ja tuomioistuimissa on luonut niille enemmän subjektiivisen oikeuden luonteen, kun yksilön on mahdollista vedota perusoikeuksiinsa suoraan. Perusoikeudet vastaavat pitkälti kansainvälisesti tunnettuja ihmisoikeuksia, eivätkä Suomen perustuslaissa annetut perusoikeudet poissulje ihmisoikeuksien asemaa suomalaisessa lainkäytössä. Perusoikeudet ohjaavat kaikkea Suomen

---

³⁰ Artiklat 1, 10 ja 17

³¹ Hallberg, P. 2011 s. 35-36

³² Hakapää, J. 2010 s. 176-177

³³ Hallberg, P. 2011 s. 29-31

valtiovallalle kuuluvan vallan käyttöä riippumatta siitä, onko vallankäyttäjänä itse valtio vai jokin toinen orgaani, jolle tätä valtaa on annettu.³⁴

Eurooppalaisena länsimaana Suomea koskevia ihmisoikeussopimuksia ovat lisäksi Yhdistyneiden kansakuntien taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus sekä Euroopan ihmisoikeussopimus. Oikeuksien pohjan eroista huolimatta niillä on läheisiä vuorovaikutuksia ja liittymäkohtia keskenään.³⁵ Lukuisat erilaiset sopimukset samasta aihepiiristä ovat kuitenkin omiaan aiheuttamaan sekaannusta asiaan perehtymättömälle.

Maanomistuksen kannalta kenties tärkein perusoikeus on oikeusturva, joka on suomalaisen oikeusjärjestyksen olennainen piirre. Historiallisesti se pohjautuu lakisidonnaisuuden periaatteeseen, muutoksenhakuoikeuteen sekä oikeuteen saattaa asiansa riippumattoman tuomioistuimen ratkaistavaksi³⁶. Omistamisesta puhuttaessa ei voida olla ohittamatta omaisuudensuojaa, joka turvataan perustuslain 15 §:ssä. Kuten aiemmin tutkielmassa on käsitelty, vaatii omistaminen myös kohteen, omaisuuden. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan mukaan omaisuudella tarkoitetaan varallisuusarvoisia etuja, joista laajin ja kattavin on omistusoikeus. Edelleen sen mukaan omistusoikeus on omistajalle yksinomaisesti kuuluvia oikeuksia, jotka on ylipäätään mahdollista saada³⁷.

Tämä perustuslakivaliokunnan näkemys on omiaan aiheuttamaan sekaannusta, koska se katsoo omistusoikeuden olevan itse asiassa omaisuutta. Tämä poikkeaa aiemmin esitetystä näkemyksestä, jonka mukaan omaisuus on omistamisesta riippumatonta. Sekaannusta selittänee se, että perustuslakivaliokunta ilmeisesti

---

³⁴ Hallberg, P. 2011 s. 55-56

³⁵ Ks. kappale 3

³⁶ Hallberg, P. 2011 s. 54-55

³⁷ Hallberg, P. 2011 s. 50-51

käsittelee omaisuutta legaalisena konstruktiona, eikä fyysisenä olemassa olevana esineenä, kuten omistamisen filosofisessa määrittelyssä.

Perustuslain mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Lainsäädännöllä ei voida kuitenkaan taata subjektiivista oikeutta terveelliseen ympäristöön, vaan tämä vastuu ympäristöstä liittyy yleisemmin luonnonsuojeluun, ihmisen toimintaan luonnossa sekä näiden sukupolvien yli kestävien vaikutuksien vastuun kattamiseen.³⁸ Vastuu ympäristöstä nousee esiin maanomistuksessa ja erityisesti luonnonvaroja hyödyntävässä maankäytössä, kuten maanviljelyssä tai metsänhoidossa.

Aiemmin esitetyn mukaisesti omaisuuden suojassa on oikeastaan kyse valtiovallan ja oikeusjärjestelmän antamasta oikeusvarmuudesta yksilön, tämän omaisuuden ja ulkopuolisten välillä. Valtion valta rajoittuu perusoikeuksien rajoittamisperusteisiin³⁹, ja on käänteisesti veloitettu vahvistamaan ja turvaamaan yksilön omistusoikeutta suhteessa niihin tahoihin, jotka tätä oikeutta saattavat loukata. Omaisuudensuojaa on hyvin avannut Länsineva, joka liittää sen julkisen vallan toimintaan:

”Lainsäätäjän tehtävänä on varmistaa, että yksilöiden omaisuutta suojataan riittävän tehokkaasti paitsi julkista valtaa myös erilaisia yksityisestä toiminnasta aiheutuvia uhkatekijöitä vastaan. Tätä velvollisuutta lainsäätäjä voi toteuttaa esimerkiksi kriminalisoimalla toiselle kuuluvan omaisuuden anastamisen ja muiden sopimussuhteiden heikompien osapuolien suojaksi asetettuja normistoja voidaan tarkastella yksilöiden perustuslaillista omaisuudensuojaa toteuttavina järjestelyinä toisia yksityisiä toimijoita vastaan.”⁴⁰

---

³⁸ Hallberg, P. 2011 s. 54

³⁹ Viljanen, V-P. 2011 s. 139

⁴⁰ Länsineva, P. 2011 s. 560

Vaikka perusoikeudet ovat suoraan velvoittavaa oikeutta, eivät ne kuitenkaan ainakaan yleisesti voi olla niin ehdottomia, etteikö niitä voitaisi rajoittaa missään olosuhteissa tai laajuudessa. Käytännössä perusoikeudet ovat lähes julistuksenomaisia, jolloin ne ovat helposti saatettavissa osaksi mitä tahansa oikeudellista kiistaa. Merkittävimmin perusoikeuksien käyttämistä voivatkin rajoittaa toisten ihmisten perusoikeuksien toteutuminen. Perusoikeuksien kollisiotilanteet ratkaistaan pääsäännön mukaan ns. perusoikeuspunninnalla. Tämän punninnan pyrkimyksenä on päästä ratkaisuun, joka mahdollisimman hyvin turvaisi kaikkien kilpailevien perusoikeuksien yhtäaikaisen toteutumisen.⁴¹

Omistukseen liittyy kiinteästi myös velvoiteoikeudelliset periaatteet. Sopimusvapaudella tarkoitetaan yksilön vapautta tehdä itseään velvoittavia sopimuksia toisen kanssa⁴², esimerkiksi omaisuuttaan koskien. Sopimuksia ei kuitenkaan voi tehdä toisen puolesta ilman erityistä laissa vahvistettua syytä tai valtuutusta⁴³. Sama disponointivapaus kuuluu myös ei-luonnollisille oikeushenkilöille, kuten yrityksille tai valtiolle. Tätä vapautta tehdä sopimuksia koskee kuitenkin velvoite noudattaa tekemiään sopimuksia, ns. pactasuntservanda-periaatteen muodossa⁴⁴. Käytännön vaihdannassa valtion tehtävänä on usein toimia tuomioistuinjärjestelmän kautta riidanratkaisijana koskien kyseisiä periaatteita.

Maanomistamista koskeva lainsäädäntö Suomessa

---

⁴¹ Viljanen, V-P. 2011 s. 139

⁴² Tepora, J. 2006 s. 24

⁴³ Tepora, J. 2006 s. 28-30

⁴⁴ Tepora, J. 2006 s. 25

Suomen oikeusjärjestelmässä omaisuus jaetaan kahteen luokkaan, irtaimeen ja kiinteään omaisuuteen. Tällä jaottelulla on käytännössä erotettu liikkumaton maa- ja vesialueomaisuus kaikesta muusta omaisuudesta. Juridisesti kiinteää omaisuutta on kiinteistörekisteriin kirjatut kiinteistöt ja muut rekisteriyksiköt.⁴⁵ Kaikki muu omaisuus on irtainta omaisuutta, mukaan lukien myös ns. eivaltavanomainen irtain omaisuus, kuten arvopaperit, joissa omistuksen kohde on arvopaperin tuoma oikeus, eikä niinkään itse asiakirja. Erityisen tärkeää on huomata, että erottelusta johtuen kiinteällä omaisuudella sijaitseva rakennus voidaan tietyissä tapauksissa luokitella irtaimeksi omaisuudeksi. Merkityksellisin esimerkki on toisen maalla sijaitseva rakennus. Ylipäätään jaottelu kiinteän ja irtaimen omaisuuden välillä voi olla häilyvä. Kiinteistön omistuksesta on erotettavissa sillä oleva irtain omaisuus. Lisäksi osa kiinteistön tarpeistosta ja ainesosista voivat olla sellaisenaan osa kiinteää omaisuutta, mutta erotettavissa irtaimeksi, kuten soranotossa.⁴⁶

Omistusoikeutta voidaan rajoittaa perusoikeuspunninnan kautta, joten omistusoikeus kiinteistöön ei käytännössä tarkoita rajoittamatonta määräysvaltaa omaisuuteen. Suomessa perusoikeuksien kollisioissa kiinteän omaisuuden suojalle on annettu vähemmän suuri rooli kuin monissa muissa maissa⁴⁷. Kaikkia omistamisen kolmea peruselementtiä on rajoitettu niiden puhtaimmasta muodostaan. Hallintaoikeutta rajoitetaan mm. ympäristön pilaamiskiellolla, kaavoituksella, tieoikeuksilla sekä pohjoismaisella erityispiirteellä jokamiehenoikeuksilla.⁴⁸ Omistajan kompetenssia määrätä kiinteistönsä omistuksesta rajoitetaan mm. lunastusoikeuksilla ja rakennusrasituksilla.⁴⁹ Kollisionsuojaa rajoitetaan ja toisaalta samalla vahvistetaan mm. nautintasuojalla

---

⁴⁵ Tepora, J. 2006 s. 35-36

⁴⁶ Tepora, J. 2006 s. 38-39, 49

⁴⁷ Vrt. jokamiehenoikeudet pohjoismaisena kulttuurisena erityispiirteenä.

⁴⁸ Kasso, M. 2010 s. 73-73, 79-80, Tepora, J. 2006, s. 71-72

⁴⁹ Lunastusoikeudesta ja rakennusrasitteesta ks. Kasso 2010 s. 124-127, 141-143

sekä kirjaamispakolla.⁵⁰ Kiinteistöomistuksen kirjaamispakolla tarkoitetaan maanomistamisen sitomista Suomessa kiinteistörekisteriin. Sinne ja vain sinne kirjatut omistukset ovat sekä viranomaisia että muita henkilöitä suoraan sitovia. Kiinteistörekisterin ylläpito on keskitetty Suomessa maanmittauslaitokselle, joka on viranomaistaho.⁵¹

Kiinteistöjä voi omistaa Suomessa sekä oikeus- että luonnolliset henkilöt. Oikeushenkilön tapauksessa kiinteistörekisteriin omistajaksi kirjataan oikeushenkilö, eikä oikeushenkilön omistajia tai laillisia edustajia. Näin omistus voi olla joko suora tai epäsuora. Oikeushenkilön tapauksessa itse oikeushenkilöllä ei tarvitse olla luonnollista omistajaa, jotta omistus voidaan kirjata kiinteistörekisteriin. Näin on esimerkiksi rekisteröidyn yhdistyksen tapauksessa. Omistusta on myös mahdollista ketjuttaa periaatteessa loputtomiin.

Koska kiinteistöksi lasketaan vain omistus maa- tai vesialueeseen, ei asunto-osakkeen omistusta katsota kiinteistöomaisuudeksi. Se katsotaan omistukseksi irtaimeen arvopaperiin, joka oikeuttaa asuntoon tai sen osaan. Omistus kiinteistöön, jolla kyseinen asunto sijaitsee, kirjataan kyllä kiinteistörekisteriin, mutta joko asunto-osakeyhtiön tai yhtiölle kiinteistön vuokranneen tahon nimiin. Omistusoikeus asunto-osakkeeseen siirtyy ja kirjataan näin eri tavoin kuin maa- tai vesialueeseen.⁵²

Kiinteistörekisteriin ei kirjata vain kiinteistön omistajaa tai omistajia, vaan sinne voidaan ja tulee kirjata myös kiinteistöön kohdistuvat rasitteet. Nämä ovat toisen kiinteistön hyväksi tehtyjä käyttö- tai nautintaoikeuksia, jotka ulottuvat rasitettuun

---

⁵⁰ Nautintasuojasta ks. Kasso 2010 s. 35-36

⁵¹ Niemi, M. 2012 s. 77

⁵² On huomattava, että eri oikeusjärjestyksissä asuntojen kauppa voi olla saman kirjaamis- ja kaupankäyntijärjestelmän alainen kuin kiinteistöjen kauppa.

kiinteistöön. Ne eivät liity kiinteistön omistamiseen, vaan sen käyttöön.⁵³ Kirjattavia ovat myös erityiset oikeudet, kuten hallintasopimukset tai ainesosien tai tarpeiston määräyty. Oikeusturvan saamiseksi nämä rasite- ja erityisoikeudet on syytä kirjata kiinteistörekisteriin. Vain kirjatut rasitteet ja muut oikeudet saavat lainsuojan.⁵⁴

Kenties tärkein kiinteistönomistuksen piirre on oikeus käyttää omaisuuttaan vaihdannan välineenä. Suomessa kiinteistön kauppaa ei ole erityisesti rajoitettu, vaan ne kuuluvat yleisen sopimusvapauden piiriin. Merkittävimmät rajoitukset on jo esitelty edellä.

Omaisuuuden käytön kannalta merkittävin ominaisuus on omistusoikeuden antama hallintaoikeus esineeseen, joka taas luo tosiasiallisen määräysvallan omistuksen kohteeseen. Se on erotettavissa edelleen esimerkiksi omistajanhallintaan, vuokraesineen hallintaan tai pantinhaltijan irtaimen esineen hallintaan.⁵⁵ Suomessa hallinnalla ja hallintaoikeudella on oma oikeussuojansa. Esineen haltijaa pidetään omistajana, ellei toista asiantilaa pystytä todistamaan⁵⁶. Tällä ehkäistään myös omankädenoikeutta, sillä paremman oikeuden omaavan on haettava oikeutensa vahvistamista virallisteitse.⁵⁷ Omistajaolettama ulottuu myös kiinteään omaisuuteen, sillä kiinteistörekisteriin kirjattua omistajaa pidetään kiinteistön laillisena omistajana, ellei asiantilaa vahvisteta oikeudenkäynnillä toiseksi⁵⁸.

Maaomaisuuden ollessa kyseessä käyttö- ja vuokra-ajat ovat usein huomattavan pitkiä, usein vuosikymmenien mittaisia. Tänä aikana hallintaoikeuden haltija on

---

⁵³ Kasso, M. 2010 s. 62

⁵⁴ Niemi, M. 2012 s. 380-385

⁵⁵ Tepora, J. 2006 s. 51

⁵⁶ Saarnilehto, A. et al. 2012 s. 779-781

⁵⁷ Tepora, J. 2006 s. 54

⁵⁸ Saarnilehto, A. et al. 2012 s. 781-784

voinut toimia kiinteistön omistajan eduksi nostamalla kiinteistön arvoa omalla työllään tai rahallisella panoksella. Suomessa hallintaoikeuden omaavalla on oikeus korvaukseen esineeseen pannuista kustannuksista. Nämä kustannukset jaetaan usein tarpeellisiin, hyödyllisiin ja ylimääräisiin kustannuksiin. Koska hallintaoikeuden haltija on oikeutettu esineestä saatavaan tuottoon⁵⁹, ei hänen tule saada myöskään korvausta juoksevista käyttö- ja hoitomenoista. Hyödylliset kustannukset nostavat objektiivisesti katsoen kiinteistön arvoa, kuten salaojittamalla viljelyyn käytetty pelto. Tällaiset kustannukset korvataan enintään siihen määrään, jolla ne nostavat kiinteistön arvoa. Ylimääräisiä eli ylellisyyskustannuksia ei tarvitse korvata, kuten esimerkiksi vain haltijan omaa harrastustoimintaa tukeva kustannus.⁶⁰

3.2 Kiinan lyhyt historia sekä maanomistus Kiinassa

Perinteinen kiinalainen käsitys ajasta on syklinen, jossa ei ole kiinteää alku- eikä loppupistettä, kuten länsimaisessa judeo-kristillisessä perinteessä. Näitä syklejä kutsutaan dynastioiksi, joita mitataan tietyn hallintokauden synnystä sen syrjäyttämiseen. Tämä hallintokausien järjestyksen ja kaaoksen vuorottelu seuraa hyvin tätä syklistä ja tasapainoa hakevaa ajattelutapaa.⁶¹

Edellinen dynastia oli Qing-dynastia, joka kesti joko vuodesta 1636 tai vuodesta 1644 vuoteen 1911⁶². Dynastian katsotaan alkaneen edellisen dynastian lopun sekasorrosta, jolloin mantsu-heimo valtasi koko Kiinan alueen. Mantsujen hallintojärjestelmä ja yläluokka oli jo ennestään osin kiinalaistunut ja he onnistuivat

---

⁵⁹ Tepora, J. 2006 s. 60-61

⁶⁰ Tepora, J. 2006 s. 63-66

⁶¹ Loewe, M. 1995 s. 305-328

⁶² Dynastian vaihtuminen ei tietysti ollut näin tarkkarajainen, vaan kyseessä on eräänlainen pyrkimys yleisesti hyväksytyyn aikakausien jaotteluun. Vallanvaihto ei ole ollut välittömästi tai aina edes koko Kiinan aluetta koskeva.

saamaan kannatusta kiinalaisten keskuudessa. Kannatus ja alistuminen mantsujen vallan alle varmistettiin lupaamalla järjestystä ja turvallisuutta jokaiselle, joka omaksuu mantsujen hiusmuodin⁶³. Mantsut onnistuivat saamaan vahvan otteen Kiinan alueesta ja loivat hallintojärjestelmän, jossa pyrittiin mantsujen ja kiinalaisten väliseen vallan tasapainoon. Mantsut pitivät kuitenkin erikoisaseman hallinnon ylimmillä tasoilla sekä erityisinä eliittisotilasosastoina. Heidän tavoitteenaan oli säilyä erillisenä sotilas- ja hallintokastina kiinalaisten yläpuolella.⁶⁴

Mantsusotilaidenvanhetessaja vähentyessä heidän sotilasosastonsa menettivät vähitellen asemansa Kiinan armeijan kulmakivenä. Lisäksi mantsujen asema poliittisina vallanpitäjinä heikkeni, johtuen suurelta osin heidän omista toimintatavoistaan. Yhtenä mantsupolitiikan kulmakivistä oli kiinalaisen historian ja kulttuurin korostaminen. Suosion ylläpitämiseksi myös he itse pyrkivät noudattamaan kiinalaisia perinteitä ja ilmeisesti tästä politiikasta johtuen he itse lopulta kiinalaistuivat ja sulautuivat osaksi kiinalaista kulttuuria. Tämän aikakauden tapaa katsoa taaksepäin kiinalaisen kulttuurin näennäiseen kultakauteen myös ilmeisesti pysäytti yhteiskunnallisen kehityksen. Menneen korostaminen aiheutti uusien toimintatapojen tai aatteiden hyljeksimisen, ja tämän aikakauden aikana Kiina alkoi jäädä selvästi jälkeen Eurooppaa tieteessä sekä sen soveltamisessa tuotantoon. Vielä ennen Qing-dynastiaa Kiina kehitti osan ihmiskunnan suurimmista keksinnöistä, kuten kompassin ja ruudin⁶⁵.

1700-luvun alusta Kiinan väestö kolminkertaistui, mutta viljellyn maan ala tai ruoan tuotanto eivät seuranneet kehitystä. Tämä johtiruoan hintojen nousuun ja sitä kautta maanvuokrien nousuun ja edelleen maanomistajien aseman paranemiseen.

---

⁶³ Mantsujen vaatimaa hiusmuotia pidetään nykyisin usein nimenomaan stereotypisenä perinteisenä kiinalaisena kampauksena.

⁶⁴ Huotari & Seppälä 2005, s. 59-62

⁶⁵ Qing-dynastian tieteellisen kehityksen pysähtymistä voi verrata Euroopan ns. pimeään keskiaikaan, jolloin kirkon valta tyrehdytti tieteellisen ja yhteiskunnallisen kehityksen.

Tämä kehitys ymmärrettävästi heikensi erityisesti köyhimpien talonpoikien asemaa, jotka joutuivat käyttämään suuremman osan tuotannostaan vuokrien maksamiseen. Viljelysmaan riittämättömyys sekä nälänhädän uhka nosti paineita alimitoitettua mantsuhallintoa kohtaan samaan aikaan kun eurooppalaisten merenkulkutaidot alkoivat mahdollistaa kaupankäynnin Kiinan kanssa. Kiinalaiset kokivat ylemmydentunnetta muita kansakuntia kohtaan ja pitivät Euroopan maita joko vasallivaltioinaan tai barbaarivaltioina, eikä länsimaalaisten saapumiseen tai kanssakäymiseen heidän kanssaan oltu edes varauduttu. Kiinan lyhytaikaiseksi iloksi Kiina oli kuitenkin tuotannoltaan omavarainen, eikä eurooppalaiselle kauppatavaralle ollut kysyntää. Tätä vastoin kiinalaisille tuotteille oli runsaasti kysyntää Euroopassa, joka pakotti eurooppalaiset kauppiat maksamaan tuotteista jalometalleina ja tämä johti Kiinan kannalta positiiviseen kauppataseeseen.⁶⁶

Tähän kysynnän puutteeseen englantilaiset löysivät ratkaisun oopiumista. Kiina kuitenkin kielsi pian oopiumin käytön ja maahantuonnin. Englanti vastasi kieltoon sotilaallisesti ja tämä johti ensimmäiseen oopiumsotaan. Koska kiinalaiset olivat tähän saakka pitäneet länsimaita kehittymättöminä barbaarivaltioina, yllätti näiden sotilaallinen mahti Kiinan. Sodan hävittyään Kiina joutui avaamaan satamiaan kaupalle sekä luovuttamaan Hongkongin Englannille. Muut Euroopan suurvallat hankkivat tämän jälkeen itselleen vastaavat oikeudet. Myöhemmin käyty toinen oopiumsota pakotti Kiinan avautumaan lisää, tällä kertaa kristilliselle lähetystyölle sekä oopiumille, joiden lisäksi kaupan rajoitteita poistettiin laskemalla tulleja. Länsimaiden valta maailmanpolitiikassa sekä Kiinan sisäpolitiikassa kasvoi.⁶⁷

Samaan aikaan Kiinan sisäiset jännitteet sekä kasvava tyytymättömyys mantsuhallintoa kohtaan lisääntyivät, johtaen suurimittaisiin levottomuuksiin. Huomattavimmat näistä olivat Taiping-kapina ja Boksarikapina 1800-luvulla.

---

⁶⁶ Huotari, T. & Seppälä, P. 2005 s. 62-63

⁶⁷ Huotari, T. & Seppälä, P. 2005 s. 63-65

Taiping-kapinassa erityisesti alaluokat vaativat uudistuksia mm. tasa-arvon ja maanjaon muodossa. Nämä alaluokat muodostuivat suurelta osin köyhistä talonpojista, jotka tahtoivat viljeltäväkseen oman maa-alan. Boksarikapina taasen kohdistui tehtyjä uudistuksia sekä länsimaisia vaikutteita vastaan. Mantsuhallinto kykeni kukistamaan molemmat kapinat, mutta 1900-luvulle tultaessa oli syntynyt jo useita muita vallankumouksellisiakin liikkeitä, jotka vaativat mantsuhallinnon kaatamista ja tasavallan perustamista.⁶⁸

Lopulta vuonna 1912 mantsuhallinto syrjäytettiin ja Kiina julistautui tasavallaksi länsimaisen esikuvan mukaan. Muodostetun parlamentin enemmistö oli guomingdang-puolueella. Jo vuonna 1916 parlamentti kuitenkin purettiin ja keskushallinnon merkitys kutistui, kun tosiasiallinen valta siirtyi ns. maakuntakenraaleille, joiden valta perustui sotilaalliseen mahtiin. Nämä maakuntakenraalit taistelivat keskenään vallasta ja pyrkivät asettamaan mieleisiään henkilöitä myös heikkoon keskushallintoon.⁶⁹

Parlamentista syrjäytetty Guomingdang alkoi vahvistua 1920-luvulla ja puolue ryhtyi kokoamaan omaa armeijaa vallan siirtämiseksi itselleen. Vahvistumisen taustalla oli sen pyrkimys vähäosaisten aseman parantamiseen, jolloin puolue sai kannatusta myös talonpoikien keskuudessa. Talonpojat olivat usein maattomia vuokratilajelijöitä tai suurmaanomistajien alaisia, joten lupaukset ja erityisesti mahdollisuus omaan viljelymaahan lisäsivät kannatusta. Guomingdangin pyrkimyksenä oli sosialistinen järjestelmä, joten se sai apua esikuvultaan Neuvostoliitolta. Myöhemmin guomingdang liittoutui Kiinan kommunistisen puolueen kanssa, joka oli myös kasvattanut huomattavasti suosiotaan tasavallan perustamisen jälkeen. Sotilaallinen menestys oli huomattava, mutta sisäiset näkemyserot johtivat lopulta Guomingdangin sisäiseen vallankaappaukseen. Puolueen alkuperäinen vasemmistolainen johto syrjäytettiin ja kommunismi

---

⁶⁸ Huotari, T. & Seppälä, P. 2005 s. 65-67

⁶⁹ Huotari, T. & Seppälä, P. 2005 s. 69-70

kiellettiin kuolemanrangaistuksen uhalla 1927. Entisen liittolaisensa vainoama kommunistinen puolue totesi liiton Guomindangin kanssa virheeksi ja jatkoi kommunistisia pyrkimyksiään salassa. Kommunistisen puolueen valtaan nousi nyt Mao Zedong, jonka johdolla perustettiin ensimmäinen paikallinen kommunistinen neuvostovalta Kiinan syrjäiselle maaseudulle.⁷⁰

Samaan aikaan japanilaiset pyrkivät miehittämään Kiinaa, mutta valtaapitävä Guomindang koki kommunismin ”sisäisen uhan” kukistamisen tärkeämpänä kuin ulkoisen miehityksen. Vuonna 1937 Japani aloitti täysimittaisen sodan Kiinaa vastaan, jolloin kommunistinen puolue nosti suosiotaan Guomindangin kustannuksella, sillä se ei ollut puuttunut japanilaisten toimiin ajoissa. Merkittävänä syynä kommunistien suosion nousuun oli heidän toteuttamansa osittainen maareformi, jossa maanvuokria alennettiin ja poissaolevien maanomistajien tiloja jaettiin. Tämä varmisti erityisesti köyhimpien talonpoikien suosion, kun he saivat mahdollisuuden saada viljeltäväkseen oman maatilän. Sisällissodan ja Japanin miehityksen päättyessä tämä maareformi eteni edelleen, kasvattaen kommunistien suosiota yhä enemmän. Viimein vuonna 1949 kukistetun Guomindangin rippeet pakenivat Taiwanin saarelle, jossa se edelleen katsoo olevansa Kiinan laillinen valtapuolue. Samana vuonna perustettiin nykyinen Kiinan kansantasavalta ja kommunistit ryhtyivät ulottamaan kommunistisen valtiojärjestelmänsä koko Kiinan alueelle⁷¹.

Kommunismista tuli ainoa hyväksytty ideologia Kiinassa, ja talousjärjestelmää ryhdyttiin ottamaan valtiovallan ohjaukseen. Maahan perustettiin uusi yhtenäinen hallintojärjestelmä, joka jaettiin keskus- ja paikallishallintoihin. Nykyisen maanomistuksen kannalta merkittävin uudistus oli yhteisöhallintojärjestelmän perustaminen. Siinä kaupunkeihin perustettiin työyhteisöjä, ns. danweita ja

---

⁷⁰ Huotari, T. & Seppälä, P. 2005 s. 71-73

⁷¹ Huotari & Seppälä 2005 s. 59-79

maaseudulle kyläkohtaisiksi aluehallintoyksiköiksi kommuuneja.⁷² Hallintojärjestelmästä tuli hyvin hierarkkinen, jossa keskushallinto ja erityisesti Maon lähipiiri muodostivat hallintopyramidin kärjen rajattomassa vallassaan ja kyläyhteisöjen paikallishallinnot muodostivat alimman. Keskushallinto saneli politiikan muutokset, joita hallinnon alemmat tasot seurasivat. Maareformin jälkeen koettiin yksi kommunistisen Kiinan suurimmista poliittisista epäonnistumisista, kun pyrkimys raskaan teollisuuden lisäämisestä maatalouden kustannuksella johti yli 30 miljoonan ihmisen kuolemaan maaseudulla⁷³.

Toisinajattelijoita tai edes nykyjärjestelmän aiheellista sisäistä kritiikkiä ei hyväksytty. Maon asema alkoi horjua 1960-luvun lopulle tultaessa, kun talousjärjestelmän uudistukset olivat epäonnistuneet tai niistä ei ollut saatavilla luotettavaa tietoa. Tällöinkin Kiinan johto ryhtyi yhä vahvemmin ajamaan kommunistista ideologiaa sekä karsimaan toisinajattelijoita kansan keskuudesta. Tämä ns. kulttuurivallankumouksen vaihe nosti kommunistien ja Maon suosiota. Kulttuurivallankumous päättyi vasta Maon kuolemaan vuonna 1976 ja neljän kopian syrjäyttämiseen kuukauden päästä tästä.⁷⁴

Nyt valtaan astui Deng Xiaoping, joka ryhtyi lähes välittömästi arvostelemaan kulttuurivallankumousta ja pyrki poliittisen yhtenäisyyden sijaan kohottamaan kansalaisten elintasoja. Myöhemmin hän myös ryhtyi hiljalleen kehittämään talousjärjestelmää markkinatalouden suuntaan. Sosialismi oli yhä tavoite, mutta sen toteuttamista siirrettiin tulevaisuuteen, kunnes järjestelmä sen kestäisi⁷⁵. Samalla myös sananvapaustilanne hieman parani. Lopullinen markkinatalouden vahva asema sai siunauksensa vasta vuoden 1993 puoluekokouksessa samoihin

---

⁷² Huotari & Seppälä 2005, s. 79-82. Tosin järjestelmä saatiin ulotettua koko maahan vasta 1970-luvun alussa.

⁷³ Kanbur, R. & Zhang, X. 2004 s. 8-11

⁷⁴ Huotari, T. & Seppälä S. 2005 s. 82-85

⁷⁵ Deng Xiapongin puhe 7.7.1962

aikoihin kun Deng vetäytyi syrjään politiikan keskiöstä. Paineet hallintoa kohtaan vähenivät, kun kansa pysyi tyytyväisenä talouskasvun tuoman elintason nousun myötä.⁷⁶

Nykyinen hallintojärjestelmä on säilynyt pääpiirteissään 1950-luvun mallin mukaisena. Järjestelmää kuvaa hyvin pyramidi, jonka huipulla on Kiinan kommunistinen puolue, alempana hallinnon eri tasot paikallishallintoihin ja kyläyhteisöihin saakka. Avaan Kiinan hallintojärjestelmää länsimaisesta näkökulmasta myöhemmin kappaleessa 5.1. Ylin muodollinen lainsäätäjä on kuitenkin Kiinan kansankongressi, johon valitaan nykyisin vaaleilla lähes 3000 edustajaa. Tämä elin tosin on koko historiansa toiminut lähinnä kumileimasimena Kommunistisen puolueen ja sen elinten todelliselle vallalle.⁷⁷

---

⁷⁶ Huotari, T. & Seppälä, S. 2005 s. 85-89

⁷⁷ Huotari, T. & Seppälä, S. 2005 s.132-133, O'Brien, K. 1990 s. 74-81

3.3 Maanomistuksen nykyhistoria Kiinassa sekä vuoden 2007 Property Law

1950-luvulla alkaneen Maon todellisen valtakauden kiinalaisilla piti olla vain viisi rakkautta: isänmaa, oma kansa, työ, tiede sekä yhteinen omaisuus⁷⁸. Kommunistien valtaannousun jälkeen lainsäädännön asema kiinalaisessa yhteiskunnassa jäi pieneksi, kun vallankäyttö jäi yksin kommunistisen puolueen käsiin. Lainsäädäntöä ei joko lainkaan ollut, tai sen asema ei ollut samanlainen suoran oikeuslähteen asema kuin Suomessa on totuttu.⁷⁹

Maareformi oli tärkeä teema Maon sosialismiagendassa, sillä se oli yksi merkittävimmistä tekijöistä hänen valtaannousussaan Kiinan kansantasavaltaa edeltäneinä vuosina⁸⁰. Vuoden 1950 Maareformilaki⁸¹ sosialisoi kaiken maaomaisuuden, tavoitteena jakaa maa tasan kaikkien kansalaisten kesken. Sosialisointiin pyrittiin poikkeuksettomasti ja aikakausi oli paikoin verinen. Pelkän maaomaisuuden lisäksi jaettiin myös maaeläimet, tuotantotarvikkeet sekä asuinrakennukset. Huomattavaa on, että tässä uusjaossa siirrettiin myös omistusoikeus maahan.⁸² Tämän maareformin myötä kiinalaisille talonpojille syntyi ensimmäistä kertaa todellinen mahdollisuus saada ja omistaa maata, hyötyen siihen laittamastaan panoksesta täysimääräisesti. Erityisesti köyhimpien talonpoikien asema parani reformin myötä⁸³. Pian tämän jälkeen maaomaisuus sosialisoitiin uudelleen maareformin toisessa vaiheessa, jolloin kaiken maatalousmaan omistusoikeus siirtyi kommuuneille, jotka vastasivat sen jaosta jäsentensä kesken. Jaossa kaupunkien maa-alueet jätettiin valtion omaisuudeksi,

---

⁷⁸ T.K. Bhaumik 2009, s. 30

⁷⁹ Ks. kpl 4 ja 5

⁸⁰ T.K. Bhaumik 2009, s. 31

⁸¹ 中华人民共和国土地改革法 tai "Agrarian Reform Law"

⁸² T.K. Bhaumik 2009, s. 33

⁸³ McMillan, J., Whalley, J. & Lijing, Z. 1989 s. 783- 784 sekä 790-795

jolle ne kuuluvat tänä päivänäkin⁸⁴. Reformin toinen vaihe tuli lopullisesti täytäntöön vuonna 1958. Samalla siirryttiin kokonaan pois yksityisomistusjärjestelmästä ja kaikki muukin omaisuus sosialisointiin. Maa- ja muun omaisuuden sosialisointi johti päinvastoin tuottavuuden laskuun, toisin kuin reformin ensimmäinen vaihe, jolloin tuottavuus nousi.⁸⁵ Ensimmäisen vaiheen jälkeen talonpojat työskentelivät omaksi edukseen ja tehdyt investoinnit hyödyttivät suoraan heitä itseään. Reformin toisen vaiheen jälkeen kaikki tuotettu ruoka ja hyödykkeet kuuluivat kommuuneille. Samalla kommuunit tarjosivat kaikille jäsenilleen perustarpeet, kuten ruoan, jotka jokainen kommuunin jäsen sai huolimatta antamastaan ylimääräisestä panoksesta.⁸⁶ Talonpojille oli lähes samantekevää, tekivätkö he investointeja hallitsemiinsa maa-alueisiin vai eivät.

Dengin valtakauden tultua vuonna 1976 paino siirtyi ohjatuista markkinoista elintason nousuun ja talouspolitiikan avaamiseen.⁸⁷ Vuodesta 1981 alkaen maanviljelijöitä pyrittiin houkuttelemaan tuotannon kasvattamiseen ns. Kotitalouksien vastuujärjestelmän⁸⁸ (HRS) avulla. Kotitalouksille annettiin rajoitettu oikeus viljellä ja hallita maata omaan etuunsa. Maataloustuotannolle asetettiin tilakohtainen kiintiö. Tämän kiintiön eli valtionosuuden ylimenevä osa jäi viljelijän omaan käyttöön tai myytäväksi, innostaen talonpoikia kasvattamaan tuotantoaan. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun aiempien keskittämistoimien purkaminen suunnattiin suoraan alimpaan tasoon, kansalaisiin.⁸⁹

---

⁸⁴ Kaupunkien laajentuessa maa-alueet on siirretty valtion omaisuudeksi

⁸⁵ Brown, L. 1996 Kuvaaja 1-6.

⁸⁶ T.K. Bhaumik 2009, s. 32-33

⁸⁷ T.K. Bhaumik 2009, s. 58

⁸⁸ 家庭联产承包责任制 tai Household Responsibility Program

⁸⁹ Bhaumik, T. 2009, s. 64

Jo aiemmin kaikki maaomaisuus kuului tosiasiaassa valtiolle ja kommuuneille⁹⁰, mutta vuonna 1982 tuli voimaan Kiinan perustuslaki, jonka 10 artiklassa vahvistettiin tämä oikeustila. Samalla vahvistettiin myös erottelu kaupunkialueiden maahan, joka kuuluu valtiolle, sekä muihin maa-alueisiin, jotka kuuluivat kommuuneille. Kaikenlainen maaomaisuuden kauppa ja luovuttaminen kiellettiin. Valtiolle annettiin lisäksi oikeus pakkolunastaa mikä tahansa maa-alue, mikäli se oli ”julkisen edun” mukaista.⁹¹

Perustuslain 10 artikla ei kuitenkaan ollut ongelmaton, koska olemassa ei ollut kattavaa sääntelyä siitä, millä tahoilla oli oikeus toimia valtion edustajana. Myöskin julkisen edun käsite jäi hyvin tulkinnanvaraiseksi. Tämä aiheutti käytännössä tilanteen, jossa useampi taho katsoi olevansa valtion virallinen edustaja ja lunasti maita julkisen, eli usein oman etunsa nimissä. Suurimmiksi keskinäisiksi kilpailijoiksi nousivat alueelliset hallinnot sekä valtion virastot ja laitokset, kuten isoimmat sairaalat, armeija sekä valtionyhtiöt, danweit⁹².

Danweit ovat verrattavissa maaseudun kommuuneihin, mutta maatalouden sijaan niiden tehtävänä oli muiden hyödykkeiden ja palveluiden tuottaminen. Nämä jättimäiset yhtiöt olivat suoraan keskushallinnon ohjauksessa ja niiden tehtäviin kuului myös niille työskentelevien ihmisten ylläpito ja valvonta. Ne vastasivat mm. asuntojen, terveydenhuollon, ruoan ja julkisten palveluiden kuten postipalveluiden järjestämisestä.⁹³ Samalla danweit valvoivat myös alaistensa henkilökohtaista elämää. Esimerkiksi avioliittoon tai matkustamiseen tarvittiin danwein lupa. Käytännössä danweit yhdessä kommuunien kanssa olivat yksi merkittävimmistä tekijöistä ns. yhden lapsen politiikan onnistumisessa.

---

⁹⁰ Ks. kappale 4 ja 5

⁹¹ Kiinan perustuslaki lisäyksineen. Epämääräisesti määriteltyä ”valtion etua” käsitellään myöhemmin tutkielmassa.

⁹² Hsing, Y. 2010 s. 34-36

⁹³ Bray, D. 2005 s. 3-5

Valtion politiikkana oli, että kaupunkien tuli olla tuotannon keskuksia siinä missä maaseudunkin, sillä länsimaista ajatusta kaupungeista kulutuksen keskuksina hyljeksittiin. Näin suurtenkin kaupunkienkeskeisille paikoille perustettiin danweita tuotannon lisäämiseksi. Johtuen danweiden laajoista velvollisuuksista, ne tarvitsivat hyvin paljon maa-alaa voidakseen täyttää nämä velvollisuudet. Kaikki niiden tarvitsema maa-ala siirrettiin niiden omistukseen ja ne saivat myös oikeuden myydä saamansa maa-alueet edelleen.⁹⁴ Kaupunkien maaomaisuutta ei kuitenkaan saanut myydä perustuslain vastaisesti muille kuin valtion toisille edustajille.

Kaupunkialueiden maanomistusta uudistettiin vuonna 1988 niin, että maa-alueiden vuokraaminen tuli mahdolliseksi valtionomistuksen edustajille. Samalla käytännössä myös eriytettiin omistus ja hallintaoikeus, mahdollistaen kaupankäynnin ko. omaisuudella. Hetkessäkaupunkimaaomaisuuden haltijoista tuli alueellisen ja taloudellisen kehityksen pääpelureita. Koska samaan aikaan politiikan pääpaino siirtyi yhä enemmän talouden kehittämiseen vapautuvilla markkinoilla, syntyi maaomaisuuden haltijoille ja erityisesti näiden orgaanien johtohenkilöille mahdollisuus rikastua.⁹⁵ Tämä ei tietenkään helpottanut epäselvyyttä valtion todellisen edustajan määrittämisessä. Käytännössä paikallishallinnot edustajineen jäivät alakynteen näissä kiistoissa, johtuen vastapuolen tiiviimmistä suhteista valtapuolueeseen.⁹⁶ Tähän suhdetasapainoon palataan myöhemmin kappaleessa 4.2.

Vuonna 1998 voimaantullut uudistettu Land Administration Law⁹⁷ pyrki selventämään maaomaisuuden omistussuhteita. Siinä määrättiin epäsuorasti

---

⁹⁴ Hsing, Y. 2010 s. 34-36

⁹⁵ Hsing, Y. 2010 s. 36-37

⁹⁶ Hsing, Y. 2010 s. 36-37

⁹⁷ Englanninkielinen käännös saatavana osoitteessa
<http://www.china.org.cn/english/environment/34345.htm>

valtion edustajasta erityisesti kaupunkialueiden vuokraamisessa. Sen mukaan maa-alueen omistusoikeus oli siirrettävä paikalliselle aluehallinnolle ennen sen vuokraamista. Tämän sääntelyn todelliset vaikutukset jäivät tosin vaatimattomiksi. Edes räikeimpiin lain rikkomisiin ei aina puututtu johtuen jo aiemmin mainitusta viranomaisten valtasuhdetasapainosta. Myöhemmin vuonna 2002 ja 2004 voimaan tulleella sääntelyllä pyrittiin yhä vahvemmin puuttumaan maaomaisuudella keinotteluun sekä laittomiin maakauppoihin^{98,99}.

Jo tätä ennen Kiinassa tehtiin valmisteluja maaomaisuutta koskevan lain säätämiseksi. Vuonna 2002 julkistettiin ensimmäinen lakiehdotus uudeksi omaisuuslaiksi. Tämä lakiehdotus oli kuitenkin ristiriidassa perustuslain valtionomistuksen kanssa, ja laki lähetettiin uudelleen valmisteltavaksi. Vuonna 2004 annettu perustuslain lisäys korjasi ristiriidan ja vuonna 2007 lakiehdotus hyväksyttiin, tullen näin omistusoikeutta koskevaksi päälainsäädännöksi Kiinassa.¹⁰⁰

Kaupunkien ulkopuolinen maaomaisuus siirrettiin kommuuneille 1950-luvun maareformissa. Kommuunien tehtävät suhteessa väestöön vastasivat pitkälti kaupunkien danweiden tehtäviä. Ne vastasivat maaomaisuuden tasapuolisesta jaosta kommuunin jäsenten kesken samalla pitäen kirjaa maanvuokrauksesta.¹⁰¹ Kommuunien omistamaa maata ei saanut eikä edelleenkään saa käyttää muuhun tarkoitukseen kuin maanviljelyyn ja kommuunin jäsenten asumuksia varten, mutta kaupunkien nopea laajeneminen synnytti myöhemmin ongelmia¹⁰². Käyttötarkoituksen muuttaminen johonkin muuhun tarkoitukseen vaatii maa-alueen omistusoikeuden siirron valtiolle. Käytännössä maita kuitenkin lunastettiin tai

---

⁹⁸ No. 11 ordinance ja 8-31-Cut-Off, joiden vaikutukset jäivät vaatimattomiksi. Kummankaan noudattaminen ei ollut ehdotonta, ja annettuja poikkeusehtoja tai vaatimuksia tulkittiin hyvinkin laaasti, paikoitellen muuttamatta todellista tilannetta lainkaan. Ks. Hsing, Y. 2010 s. 48, 52-53

⁹⁹ Hsing, Y. 2010 s. 39-49

¹⁰⁰ BBC News 8.3.2007

¹⁰¹ Hsing, Y. 2010 s. 156- 157

¹⁰² Hsing, Y. 2010 s. 93-98

muutettiin pois maanviljelyskäytöstä lainsäädännön vastaisesti, usein korruptoituneiden virkamiesten toimesta.¹⁰³ Kommuunijärjestelmän hallinnoima maanomistusjärjestelmä on yhä olemassa Kiinassa kaupunkialueiden ulkopuolella, mutta danwei-järjestelmä on pitkältialasajettu luomalla niistä valtionyhtiöitä ja vähentämällä niiden velvollisuuksia yhtiöittämällä niitä.¹⁰⁴

Maanvuokraoikeus ja epäselvä omistusoikeus

Kaupunkien maaomaisuuden kuuluessa kokonaisuudessaan valtiolle jäi yksityishenkilöille kuitenkin mahdollisuus hallita kommuunin itselleen määräämää maata maaseudulla¹⁰⁵. Virallisen hallintamahdollisuuden lisäksi paikoitellen kommuunit eivät puuttuneet jäsentensä toimiin koskien heidän hallinnoimiaan maa-alueita. Näissä tilanteissa talonpojat saattoivat käydä kauppaa, vuokrata ja luopua maa-alueistaan omistajan tavoin. Useat talonpojat pitivätkin hallinnassaan olevia maa-alueita omana omaisuutenaan¹⁰⁶. Käytännössä tällainen asetelma oli mahdollista vain alueilla, joissa painetta maa-alueiden lunastamiseen valtiovallan edustajien taholta ei ollut.

Maaseudun maaomaisuuden omistusoikeuden jakaminen kommuuneille, eli alimmalle paikallishallinnon tasolle, aiheutti omistusoikeusjärjestelmän monimutkaistumisen ja paikallistumisen. Talonpoikien oikeuksien toteutuminen jäi hyvin riippuvaiseksi paikallisesta hallintotavasta ja normiston tulkinnasta¹⁰⁷. Talouskasvu, kaupunkien laajeneminen sekä väestön vaurastuminen aiheuttavat yhdessä maa-alueiden arvonnousua sekä paineita muuttaa viljelysmaita teollisuusalueiksi sekä suuriksi tiivimmiksi asumuskeskittymiksi. Erityisesti

---

¹⁰³ Hsing, Y. 2010 s. 33-38

¹⁰⁴ Hassard, J., Morris, J., Sheehan, J. & Yuxin, X. 2006 s. 1443-1444

¹⁰⁵ Aiheesta lisää kappaleessa 5

¹⁰⁶ Li, G., Rozelle, S. & Brandt, L. 1998 s. 64

¹⁰⁷ Yhdenvertaisuudesta ja oikeusvarmuudesta enemmän kappaleessa 5.1

kaupunkien laajeneminen on vaatinut lähialueiden viljelysmaiden muuttamisen rakennusalueiksi.

Tyypillinen kiista maanomistuksesta syntyy, kun paikallinen kommuuni tai muu paikallishallinnon edustaja lunastaa maanviljelijän viljelysmaan julkisen edun nimissä ja myy alueen eteenpäin valtionyhtiölle tai kaupungille rakennettavaksi. Tällainen lunastettu maa-alue on usein vuokrattu maanviljelijälle useaksi vuosikymmeneksi, eikä hänellä ole todellista mahdollisuutta estää lunastamista¹⁰⁸. Lopputuloksena maanviljelijä on tyytymätön uudelleensijoittamiseensa ja saamaansa korvaukseen, samalla kun jokin toinen taho hyötyy menettelystä taloudellisesti. Maanlunastukset ovatkin yleisin syy sosiaalisiin levottomuuksiin Kiinassa¹⁰⁹. Virallisen tiedon mukaan mielenosoitusten määrä kasvoi alle 9000 tapauksesta yli 90 000 tapaukseen vuosien 1993 ja 2006 välillä. Vuoden 2006 jälkeen Kiinan viranomaiset eivät ole julkaisseet virallisia lukuja, mutta arviot liikkuvat yli sadassa tuhannessa tapauksessa vuosittain.¹¹⁰

Epäselvyyksien sekä levottomuuksien vähentämiseksi Kiinassa annettiin vuonna 2003 uusi maanvuokralaki, jonka tavoitteena oli antaa oikeussuojaa maanviljelijöille sekä vahvistaa näiden hallinta- ja vaihdantaoikeus maa-alueisiinsa¹¹¹. Samassa laissa määrättiin lisäksi maksettavaksi kohtuullinen korvaus kaikesta lunastetusta maasta. Tyytymättömyys ei kuitenkaan vähentynyt, vaan päinvastoin se ennemmin lisääntyi, koska kohtuullista korvausta ei määritely riittävän selkeästi.¹¹² Vuoden 2007 omaisuuslakiin sekä perustuslain vuoden 2004 lisäykseen otettiin mukaan vastaava korvaussäännös. Oletettavaa kuitenkin on, että tähän korvausongelmaan ei löydetä ratkaisua lähiaikoina.

---

¹⁰⁸ Ks. kappale 5

¹⁰⁹ Naughton, B 2007 s. 121

¹¹⁰ Global Post 17.6.2011

¹¹¹ Deininger, K. & Songqing, J. 2009 s. 26-27

¹¹² Naughton, B. 2007 s. 121-122

Nämä yleiset epäselvyydet omistussuhteissa, hallinnassa ja oikeusturvassa valtion, kommuunien ja yksityisten välillä on saanut nimityksen ”fuzzy ownership”, eli epäselvä tai sumearajainen omistusoikeus.¹¹³

Asumusten omistaminen Kiinassa

Käytän tässä tutkielmassa termiä asumus kuvaamaan kerros-, rivi-, omakotitaloa ja muita vastaavia asunomuotoja Kiinassa. Termin käytön tavoitteena on ehkäistä sekaannus Suomen ja Kiinan termistöjen ja oikeusjärjestelmien välillä¹¹⁴.

Maanomistuksen kannalta asumusten käsittely liittyy maanomistamiseen kiinteästi, sillä Kiinassa omistusoikeus asumukseen kattaa myös hallintaoikeuden siihen mahdolliseen pihapiiriin, jolla asumus sijaitsee¹¹⁵. Tämä ominaisuus on erityisen huomattava muussa kuin kerrostaloasumisessa. Koska hallintaoikeus maa-alueeseen on riippuvainen asumuksesta, korostuu asumuksen omistusoikeuden oikeusvarmuus. Käytännössä tällaisissa tapauksissa ainoa todiste hallintaoikeudesta maa-alueeseen on omistusoikeus itse fyysiseen rakennukseen. Kiinan lähihistoriassa esiintyy kymmeniä tuhansia tapauksia, joissa laillisten asukkaiden häätämiseksi heidän asumuksensa on tuhottu, jotta heidän hallintaoikeutensa maa-alueeseen päättyisi¹¹⁶.

1950-luvulla alkaneiden kommunististen uudistusten yhtenä tavoitteena oli asumusten tasapuolinen jakaminen ja järjestäminen jokaiselle Kiinan kansalaiselle. Asumuksilla ei voinut virallisesti käydä kauppaa, vaan niiden jaosta

---

¹¹³ Naughton, B. 2007 s. 122

¹¹⁴ Suomen oikeusjärjestelmässä asunto-termi viittaa yleisesti omistukseen, joka saadaan omistamalla asunto-osakkeita asunto-osakeyhtiössä.

¹¹⁵ Hsing, Y. 2010 s. 61-65

¹¹⁶ Hsing, Y. 2010 s. 65

olivat vastuussa danweit sekä maaseudulla kommuunit. Välittömästi talousuudistusten alettua vuonna 1978 vanhaa asumusjärjestelmää pyrittiin vapauttamaan ja vähentämään danweiden velvollisuutta asumusten järjestämiseen. Asumusten yksityisomistus tuli rajoituksin mahdolliseksi ja niiden ostamista tuettiin vähävaraisten perheiden osalta, rikkaiden joutuessa maksamaan asumuksistaan täyden markkinahinnan. Täyden markkinahinnan maksaneet saivat kuitenkin laajemmat oikeudet kuin tuella asumuksia ostaneet ja myös jälleenmyyntioikeuden kyseiseen asumukseen. Lopullinen muutos asumuspolitiikkaan tapahtui vuonna 1998, jolloin Kiinan valtioneuvosto säätöi lain, joka käytännössä esti danweita järjestämästä enää uusia asuntoja työntekijöilleen. Eston tavoitteena on muuttaa kaikki asumusomistaminen vähitellen yksityiseksi.¹¹⁷

Vuoden 1998 laki oli kuitenkin ongelmallinen, sillä se oli suorassa ristiriidassa vuoden 1982 perustuslain kanssa. Tämän vuoksi kaikki potentiaaliset ostajat eivät heikon oikeussuojan vuoksi uskaltaneet ostaa asumuksia. Tämä ristiriita ratkesi vasta vuonna 2004, kun perustuslakiin annettiin lisäys yksityisen asumusten omistamisesta sekä korvausvelvollisuudesta pakkolunastustapauksissa.

Aiemman valtionohjatun asumusjärjestelmän purkaminen ei ole tapahtunut ongelmitta. Yhdeksi ongelmaksi on tullut aiemmin sosialisoitujen ja edelleen jaettujen asumusten palauttaminen niiden alkuperäisille omistajille. Palauttamistoimet ovat tietysti täysin valtion tai paikallishallintojen edustajien harkintavallassa, eivätkä palautusten vaikutukset ole aina olleet kohtuullisia.¹¹⁸ Akuutein ongelma on kuitenkin asumusten nopea hintojen nousu pois tavallisten palkansaajien ulottuvista. Tämä on luonut Kiinan hallinnolle paineita asumusmarkkinoiden rauhoittamiseen. Valtioneuvosto ja sen alaiset ministeriöt ovat antaneet useita asetuksia ulkomaisen pääomavirran hidastamiseksi sekä

---

¹¹⁷ Hsing, Y. 2010 s. 102-104

¹¹⁸ Esimerkkinä Pekingin biao zhunzu- sekä chaiqianhu-tapaukset, jotka loivat jopa yli 100 000 kodittoman ihmisen joukon ja laskivat satojen tuhansien elinoloja. Ks. Hsing, Y. s. 60-76

asuntokeinottelun estämiseksi. Näillä muun muassa nostettiin asuntolainoituksen pääomaosuutta sekä rajoitettiin ulkomaisten henkilöiden omistusoikeus yhteen asumukseen Kiinassa.¹¹⁹ Samoin Kiinan kansalaisten mahdollisuuksia hankkia asumuksia rajoitettiin vaatimalla korkeampi omarahoitusosuus asuntolainoille.¹²⁰

Länsimainenkin media tarttuu nykyisin Kiinan asumus- ja maakiistoihin, erityisesti kun kyseessä on yksittäinen perhe tai henkilö, joka kieltäytyy alistumasta paikallishallinnon tahtoon. Usein näiden henkilöiden ainoa ase hallintoa vastaan on heidän asumuksensa, jonka purkamisesta tai myymisestä he kieltäytyvät. Käytännössä usein lopputuloksena on yksittäinen vanha rakennus keskellä rakennustyömaata, uutta asuinaluetta tai jopa moottoritietä. Näitä rakennuksia kutsutaan naulataloiksi, kuvastaen naulaa, joka ei suostu tulemaan lyödyksi maahan. Kiinassa nämä naulatalot ovat arkipäivää ja ne ovat osoittautuneet ikäväksi negatiiviseksi julkisuudeksi Kiinalle.

Maaomaisuuden pakkolunastukset ja viljelysmaan väheneminen

1980-luvun taloudelliset uudistukset loivat Kiinan kaupunkeihin uuden nopeasti kasvavan keskiluokan, jonka kasvanut varallisuus mahdollisti myös sijoittamisen asumiseen. Kysynnän noustessa suurempiin asumuksiin ratkaisuksi muodostui kaupunkien lähialueiden maiden lunastaminen valtiolle ja muuttaminen rakennusmaaksi. Koska kaupunkien ulkopuolinen maa kuului paikallisille kommuuneille, tapahtui lunastaminen niiltä. Käytännössä lunastetut maa-alueet olivat maanviljelysmaata, jolla asui ja viljeli kommuunin jäsentalonpoika. Samaan aikaan Dengin esittelemä HRS-järjestelmä mahdollisti myös talonpoikien taloudellisen aseman paranemisen, joka lisäsi kysyntää laadukkaampiin asumuksiin myös kaupunkien ulkopuolella. Yhden talonpojan viljelysmaan ja

---

¹¹⁹ National ten guidelines and new five measures, circularit 10, 55, 94, 186, sekä 275

¹²⁰ McKenzie, P., Tan, G., Coker, C. & Rong, C. 2011, lisäksi Kiinan 2010 circular 186

asumuksen lunastaminen merkitsee kommuunille myös velvollisuutta järjestää tälle uusi korvaava asumus, johtaen jopa viljeltävän maa-alan vähenemiseen. Näiden taloudellisten uudistusten myötä keskimääräiset huonekoot kasvoivat nopeasti ja rakennuspinta-ala myös maaseudulla lisääntyi maanviljelyyn käytetyn maa-alan kustannuksella.¹²¹

1990-luvulle tultaessa Kiinan keskushallinto painosti paikallishallintoja hankkimaan uusia tulonlähteitä. Paikallishallinnot ryhtyivätkin laajalti kehittämään viljelysmaa-alueita teolliseen tuotantoon, jossa tuottavuus on yleensä parempi. Kaupunkien ulkopuolinen maaomaisuus oli edullisempaa, jonka lisäksi myös työvoimakulut olivat alemmat. Maaseudun teollisuusalueidenmyötä useat kommuunit vaurastuivat nopeasti ja samanlainen kehitys tarttui pian myös muihin kommuuneihin. Keskushallinto ei kuitenkaan kyennyt valvomaan paikallishallintojen toimintaa, joka johti teollisuusalueiden ylitarjontaan. Hierarkkinen virkamiesjärjestelmä ei sekään toiminut, sillä ylemmät virkamiehet harvemmin puuttuivat alaisiensa toimiin, koska heidän hallinnoimiensa alueiden vaurastuminen oli myös heidän intressissään. Lyhyellä aikavälillä Kiinaan perustettiin yli kymmenen miljoonaa kommuunien hallinnoimaa teollisuusyritystä, usein viljelysmaan kustannuksella. Teollisuustuotannon ylitarjonta taas johti näiden alueiden kannattavuuden laskuun, ja usein teollisuusalueet jäivät yhä enemmän käyttämättömiksi.¹²²

Arviot pakkolunastetuista maa-alueista vaihtelevat. Yhden arvion mukaan pelkästään kaupungistuminen vei 1,5 miljoonan talonpojan viljelysmaan vuosikymmenessä¹²³. Vuonna 2004 tehdyssä kyselytutkimuksessa lähes 70

---

¹²¹ Chen, J. 2007 s. 2

¹²² Naughton, B. 2007 s. 271- 277

¹²³ Tan, M. et al. 2005 s. 188

prosenttia maaseudulla asuvista koki maaomaisuuteen liittyviä epäkohtia suurimpana maanviljelyä koskevana ongelmana¹²⁴.

---

¹²⁴ Kennedy, D. & Stiglitz J. 2013 s. 505

4. Maanomistukseen vaikuttavat kulttuuriset erityispiirteet

Pelkkä lainsäädännön kirjallisen muodon kääntäminen tai avaaminen ei riitä oikeusjärjestelmien todelliseen vertailuun. Jo lainsäädännön kääntäminen itsessään vie osan sen merkityksestä. Tämä on ongelma, koska yleensä oikeusjärjestelmissä alkuperäinen säädöskieli on virallinen tulkintalähde. Kielen lisäksi merkittävä rooli oikeusjärjestelmän kaikilla osa-alueilla on sitä ympäröivällä kulttuurilla. Oikeusvertailussa pitäisikin pyrkiä pääsemään mahdollisimman syvälle vertailtavaan kulttuuriin¹²⁵. Mitä kauempana oma kieli ja kulttuuri on tutkittavista, sen alttiimpi vertailija on tahattomille virheille. Suomen ja Kiinan osalta tämä riski on erityinen. Suomi on perinteisesti hyvin vahvasti legalistinen oikeusjärjestelmä, kun taasen Kiinassa on perinteisesti pyritty mahdollisimman vähäiseen kirjalliseen oikeudelliseen sääntelyyn. Tämän lisäksi maat eivät kuulu samaan kieli- tai kulttuuriperheeseen. Kiinassa oikeusperinne on kuitenkin Kiinan kansainvälistyessä alkanut muuttua muun kulttuurin osin jatkaessa perinteitään.¹²⁶

Itse kulttuuri-termi on kuitenkin ongelmallinen. Yhtenäistä kiinalaista kulttuuria sellaisenaan tuskin esiintyy, mutta tutkielmani perustuu tähän yleiskuvaukseen¹²⁷. Yli 90% kiinalaisista kuuluu han-kansanryhmään, johon kuvaus parhaiten osuu. Kuitenkin jokaiseen esittämäni kulttuuriseen väitteeseen on hyvin varmasti poikkeus jossain osaa Kiinaa tai sen hallintoa.

Tässä kappaleessa pyrin erityisesti avaamaan kahta suurta kiinalaista instituutiota, jotka mielestäni tuovat parhaan näkökulman Kiinan oikeudellisen tutkimukseen. Ensimmäinen on yleisesti uskonnoksikin luokiteltu kungfutselaisuus ja toisena mahdollisesti kungfutselaisuuden vaikutuksesta syntynyt guanxi, eli

---

¹²⁵ Husa, J. 2013 s. 182-183

¹²⁶ Ks. kappale 5.3 sekä 6

¹²⁷ Ks. johdanto

henkilökohtaiset suhdeverkot. Näiden lisäksi avaan Kiinan kielen asemaa Kiinan hallinnossa ja oikeusjärjestelmässä.

4.1 Kungfutselaisuus

Jo kungfutselaisuus-termi itsessään vaatii selventämistä. Sillä voidaan tarkoittaa sen kehittäjän, Kong Qiun alkuperäisiä lausumia, mutta myös näistä myöhemmin kehittyneitä osin keskenään ristiriitaisiakin koulukuntia. Yleisin merkitys kungfutselaisuudelle lienee kuitenkin näkemys siitä ”perinteisenä kiinalaisena maailmankuvana”.¹²⁸ Kungfutselaisuus ei itsessään liity suoraan omistamiseen tai maaomaisuuteen, vaan sen osuus ilmenee Kiinan oikeuskulttuurissa ja sen kehityksessä.

Kungfutselaisuus luokitellaan usein uskonnoksi, vaikka sitä kuvaisi paremmin kuvaus filosofia, jolla on uskonnollisia ulottuvuuksia.¹²⁹ Uskonnollinen ulottuvuustulee Kong Qiun ajatuksesta moraalisesta maailmankaikkeudesta, joka ohjaa ihmisiä hyveelliseen käytökseen ihmisten välisiä suhteita koskevilla säännöillä. Kungfutselaisuudessa merkittävä erityispiirre on vahva ajatus yhteiskunnan ”vanhoista hyvistä ajoista”.¹³⁰ Tähän kuvitteelliseen menneeseen kulta-aikaan pyrkivä ajattelu sopi kommunismia edeltävänä aikana erityisesti valtaapitäville virkamiesluokille ja ns. poliittisille luokille.

Kungfutselaisuus yleisten oppien arvostus on lähtenyt uuteen nousuun Kiinassa viimeisen vuosikymmenen aikana. Kulttuurivallankumouksen ehdottoman kommunistisen ideologian väistyttyä Kiinalaiset jäivät ideologiatyhjiössä alttiiksi ”vieraille” ideologioille, kuten kristinuskolle ja Falun Gongin tapaisille laikoille.

---

¹²⁸ Huotari, T. & Seppälä, S. 2005 s. 181-182

¹²⁹ Huotari, T. & Seppälä, S. 2005 s. 181-182

¹³⁰ Huotari, T. & Seppälä, S. 2005 s.182

Ilmeisesti osin näiden vieraiden aatteiden torjumiseksi Kiinan valtaapitävät löysivät kungfutselaisuudesta turvallisen valtionideologian, ja ovat ryhtyneet toimiin sen elvyttämiseksi.¹³¹

Kungfutselaisuuden historia

Kungfutselaisuuden luojana pidetään Kong Qiaa (551-179 eaa., suomenkielinen nimitys Kongfutse), joka kierteli ympäri Kiinaa opettamassa *renistä* ja *listä*. Ren voidaan kääntää empatiaksi ja hyvántahtoisuudeksi, lin itsehillinnäksi ja sääntöjen noudattamiseksi.

Kongfutse ei uskonut legalismiin valtiojärjestyksessä. Hänen mukaansa häikäilemättömät löytävät keinon kiertää säädetyt lait, johtaen yhteiskunnan epäjärjestykseen. Lainsäädäntö oli hänen mukaansa aina altis sen säätäjän heikkouksille¹³². Tämän sijaan hän näki ratkaisun yhteiskunnan jokaisen jäsenen oman moraalien kehittämisessä. Tällöin ihmiset toimisivat harmonisen yhteiskunnan puolesta omasta tahdostaan, eivätkä käskettyinä. Yhteiskunnan harmoniasta poikkeamisesta aiheuttaisi yksilölle koko muun yhteiskunnan paheksunnan, jolloin sääntöjä rikkonut kokisi häpeää ja palaisi noudattamaan sääntöjä.¹³³ Kirjoitettua säännöstöä ei tarvittaisi, kun kaikki tarvittavat säännöt olisi johdettavissa jokaiseen yksilöön sisäänrakennetusta moraalista¹³⁴.

Kahden ja puolen tuhannen vuoden aikana Kungfutselaisuus on tietysti elänyt ja saanut erilaisia muotoja. Näitä hyvinkin erilaisia koulukuntia on lukuisia, ja kungfutselaisuudesta puhuttaessa nykyisin tarkoitetaan usein ns.

---

¹³¹ The New York Times 14.9.2006, Young, A. 2011 s. 2

¹³² Young, A. 2011 s. 6

¹³³ Vrt. länsimainen naturalismi, asiasta Young, A. 2011 s. 15

¹³⁴ Young, A. 2011 s. 9

konsensuskungfutselaisuutta, joka tarkoittaa eri koulukuntien yhteisiä suuria linjauksia. Näistä linjauksista voidaan kiteyttää kungfutselaisuuden perusajatukset, joita ovat itsensä kehittäminen oikeaan käytökseen eli *hyveellisyyteen*. Tämä tapahtuu itsensä kehittämisen kautta pyrkimällä *viisauteen*. Yhteiskunnan suhteet syntyvät ns. viidestä suhteesta: mies-vaimo, isä-poika, veli-veli (vanhempi-nuorempi), hallitsija-alamainen, ystävä-ystävä (opettaja-oppilas). *Li* ja *ren* säilyivät perustavina oppeina, tosin erilaisin näkemyksin niiden lähteistä ja asemasta. Hallitsijan ja alamaisen suhteessa erityistä on, että kungfutselaisuudessa hallinto ei tapahdu kansan puolesta, vaan sen on tapahduttava kansan parhaaksi. Historiallisesti hallinnossa *Linja renin* suhteessa ongelmaksi tuli *lin* ylikorostuminen, vaikka *renin* katsottiin olevan näistä korkeampi hyve. Kungfutselaisesta näkökulmasta *Lin* ylivalta hallinnossa koituikin ensimmäiseksi kungfutselaisuuden vastustajien kohteeksi Qing-dynastian loppuaikoina.¹³⁵

Kommunismien noustessa ainoaksi valtioaatteeksi 1950-luvulla Mao Zedongin hallinto ryhtyi aktiivisesti karsimaan kungfutselaisia oppeja kommunismin yksilökäsittettömän ideologian tieltä. Näistä jopa keskeisin, suhde isän ja pojan välillä joutui vastatuuleen. Kommunismi-ideologian nimissä ”kunnollisten toverien” oli jaettava myös perheensä sisäiset asiat valtion kanssa, ja toisinajattelijat tuli ilmiantaa myös oman perheen sisältä.¹³⁶ Kuitenkin kungfutselaisuuden kaksituhatuotinen perinne Kiinassa säilyi ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, keskinäisessä hierarkiassa sekä erityisesti ajattelussa.¹³⁷

Nykypäivän kungfutselaisuus

Kungfutselaisuuden moraalien ydin on ajatus jokaisesta itsestä tulevasta moraalista, ei kirjoitetuista säännöistä. Kungfutsen mukaan ihmisen toiminta ei ole

---

¹³⁵ Huotari & Seppälä 2005 s. 181-195

¹³⁶ Yeung, I. & Tung, R. 1996 s. 58

¹³⁷ Huotari & Seppälä 2005 s. 194-195

aitoa, jos tämä noudattaa lakia vain lain itsensä vuoksi. Tällöin toimintaa ohjaisi rangaistuksen pelko, ei todellinen hyvyys tai oikeamielisyys. Oikeusjärjestelmän kannalta kungfutselaisuuden ydin onkin kirjoitetun lain asema. Puhdas legalismi antaisi sen mukaan myös mahdollisuuden kiertää rangaistuksia, koska lainsäädäntö ei voi koskaan kattaa kaikkea ihmisten toimintaa. Hallintojärjestelmän kannalta merkittävää on kungfutselaisuuden vahva hierarkia yhteiskunnan yksiköiden välillä, erityisesti hallitsija-alamainen-suhteessa. Hierarkiassa alemman on osoitettava kuuliaisuutta ja lojaaliutta ylemmälleen, ja hierarkiassa alemmille on osoitettava isällistä hyväntahtoisuutta. Näkemyksen mukaan ylemmän on aina osoitettava alempaansa korkeampaa moraalialueen uhalla, että huono hallitsija tai muu ylempi voidaan sivuuttaa tai syrjäyttää.¹³⁸

Konfliktien ratkaisemisessa kungfutselaisuus pyrkii yhteisön harmoniaan sen sijaan että keskityttäisiin siihen, kumpi osapuoli on enemmän oikeassa tai mikä on aineellinen totuus riidassa. Opin mukaan loukatun osapuolen on hyveellisempää kärsiä pieni epäoikeudenmukaisuus, kuin aiheuttaa lisää epäjärjestystä riitelemällä asiasta. Myös kaikkein selkeimmissä tapauksissa loukanneelle osapuolelle pitäisi osoittaa myötätuntoa, oikeuden vaatimisen sijaan. Näin loukannut osapuoli palautettaisiin yhteiskunnan osaksi sen sijaan että häntä vieroksuttaisiin asian johdosta.¹³⁹ Tällaisen oikeudellisen ajattelun ja myöhemmän kehityksen sivuvaikutuksena on syntynyt kulttuurinen vieroksunta oikeusistuimia kohtaan. Riidan saattaminen oikeusistuimen tutkittavaksi ja laintulkittavaksi merkitsee jopa moraalista puutetta riidan osapuolissa, erityisesti kanteen nostajassa.¹⁴⁰ Tämä ajattelu on kenties suurin yksittäinen ero Kiinalaisen ja länsimaisen oikeuskulttuurin välillä, sillä se vaikuttaa hyvin vahvasti oikeusjärjestelmän toimintaan¹⁴¹.

---

¹³⁸ Young, A. 2011 s. 12

¹³⁹ Yeung, I. & Tung, R. 1996 s. 56-57

¹⁴⁰ Cohen, J. 1966 s. 1206

¹⁴¹ Esimerkiksi oppia kannattava tuomari voi olla lähtökohtaisesti kanteen nostajaa vastaan riita-asiassa.

Sovittelu riitojen ratkaisijana

”Olet miten vihainen tahansa, älä tartu lakiin; olet miten köyhä tahansa, älä varasta” –*Kong Qiu*

Kungfutselainen konfliktinratkaisuperinne on luonut yhden Kiinan oikeuskulttuurin ominaispiirteen, joka nykypäivänä esiintyy erityisen vahvana sovittelukulttuurina. Sillä tarkoitetaan lakiin tai oikeusistuimiin nojautumatonta pyrkimystä riidan ratkaisemiseen joko suoraan osapuolten kesken tai ulkopuolisen sovittelijan avustuksella. Tällainen avustaja voi toimia esimerkiksi vain viestinviejänä kommunikointikyvyttömiä osapuolten välillä, ottamatta lainkaan kantaa asiaan.¹⁴² Pyrkimys osapuolten välisen suhteen korjaamiseen, eikä aineellisen totuuden selvittämisen ja oikeustilan korjaamiseen on länsimaisesta näkökulmasta hämmentävä. Länsimainen oikeusajattelu pyrkii yleensä aineelliseen totuuteen, tosin osapuolet voivat halutessaan yleensä sopia asiansa muullakin tavoin¹⁴³.

Sovittelukulttuurin kehitystä selittävät sekä kulttuuriset että yhteiskunnalliset erityispiirteet. Kungfutselainen lakia ja oikeudenkäyntejä vieroksuvan opin lisäksi myös Kiinan hallintojärjestelmän historia selittää sovitteluinstituution syntyä. Korruptoitunut hallinto- ja oikeusjärjestelmä vaati riidan ratkaisun joka vaiheessa erilaisia pakollisia maksuja sekä lahjuksia, jotka usein eivät kuitenkaan edistäneet asian ratkaisemista. Oikeuskiistat venyivät järjestelmällisesti ja usein lopputuloksena oli hyödyttömän tuomioistuimen ratkaisun lisäksi molempien osapuolten vararikko. Riitojen ratkaiseminen oikeusistuinten ulkopuolella tai jopa niiden jättäminen kokonaan selvittämättä oli usein parempi vaihtoehto kuin pitkä, kallis ja leimaava hallinto- ja oikeusprosessi. Hallinnossa asioimisesta onkin

---

¹⁴² Wu, X. & Qian, C. 2010 s. 7-8

¹⁴³ Dispositiivisuus riita-asioissa sekä prosessissa. Aiheesta Virolainen, J. & Koulu, R. 2012 s. 61-63

kiinalaisessa kielessä huomattava määrä erilaisia jopa satoja vuosia vanhoja sanontoja, jotka viittaavat hallinnon toimimattomuuteen.¹⁴⁴

Yllättävästi myös Mao kannatti sovittelukulttuuria. Hän suositteli sitä riitojen ratkaisemiseen, eikä sovittelukulttuuri joutunut samanlaisen hävittämisyrittämisen kohteeksi kuin monet muut kiinalaiset instituutiot. Tämä on siksi yllättävää, että ”vanha laki” oli kommunismiagendan mukaan yhteensopimaton uuden yhteiskunnan kanssa¹⁴⁵.

Nykypäivänä joustava sovittelukulttuuri kuuluu yhä kiinalaisen oikeusjärjestelmään, mutta sen asema on vähitellenpienenemässä kirjoitetun lain ja sen suoran noudattamisen edessä¹⁴⁶. Kuitenkin esimerkiksi vielä vuoden 2003 maanvuokralaki kehottaa maanvuokrausta koskevissa kiistoissa turvautumaan ensisijaisesti sovitteluun ja vasta sen epäonnistuessa viemään jutun tuomioistuimeen tai muun viranomaisen käsiteltäväksi¹⁴⁷.

Sovittelukulttuuri kietoutuu erottamattomasti myös kiinalaiseen tapaan suhtautua byrokraatiaan ja sääntöihin joustavasti. Tämä ilmenee esimerkiksi joustamisena tarkoista ohjeista, säännöistä tai aikarajoista subjektiivisesti kohtuuttoman lopputuloksen kannalta.¹⁴⁸ Tässä ero suomalaisen oikeuskulttuurin on valtava, jossa esimerkiksi hallinnollisista aikarajoista pidetään kiinni jopa sekunnilleen.

Tämä inhimillisuus sekä myötätunnon osoittaminen konflikteissa on vain toinen puoli kungfutselaisesta hyveellisestä toiminnasta. Hyveellinen toiminta toista

---

¹⁴⁴ Cohen, J. 1966 s. 1212-1215

¹⁴⁵ Cohen, J. 1966 s. 1201

¹⁴⁶ Ks. kappale 5.3, 5.5 sekä 6

¹⁴⁷ Rural Area Land Contract Law, artikla 51.

¹⁴⁸ Li, S. & Yang, X. 2011 s. 1-2

kohtaa lisää henkilön arvostusta, ja tällaista arvostusta voi myöhemmin käyttää jonkin toisen asian edistämiseksi.¹⁴⁹ Tämä arvostus ja siitä saatavat vastapalvelukset kietoutuvat yhteen kiinalaisen kasvo-ajattelun sekä guanxin kanssa. ”Kasvot”-termille ei ole olemassa suoraa käännöstä, vaan sitä voi kuvailla eräänlaisena henkilökohtaisena sosiaalisen arvostuksen pankkitilinä. Termiä ei pidä sekoittaa ”kasvojen menettämiseen” länsimaisessa kielenkäytössä, sillä kiinalaisessa kulttuurissa kasvojen käsite on huomattavan monimuotoisempi. ”Kasvoja” voi antaa, menettää, lahjoittaa ja sen säilyttämiseksi voi taistella. Yleissääntönä hyveellinen käytös sekä yhteisön harmonian puolesta toimiminen tuovat kasvoja, ja näistä poikkeaminen aiheuttaa kasvojen menettämisen. Kasvot ovat osa laajempaa guanxi-järjestelmää, jonka palvelusten ja vastapalvelusten verkossa ei ole kyse vain sosiaalisesta arvostuksesta.¹⁵⁰

4.2 Guanxi ja guanxixue

”Who you know is more important than what you know”¹⁵¹

Guanxilla tarkoitetaan suhdeverkoston luomista ja ylläpitoa, jonka avulla voidaan hankkia itselle etua henkilökohtaisessa ja organisaatioiden välisessä kanssakäymisessä.¹⁵² Nykyisellään kyse ei ole niinkään itse suhdeverkostosta, vaan sen muodostamasta palvelusten ja vastapalvelusten verkosta, jossa toimijoiden sosiaalisella asemalla ei suoraan ole merkitystä. Saatuun palvelukseen on vastattava yhtäläisellä tai suuremmalla palveluksella, eikä verkoston ylläpito vaadi esimerkiksi ystäväsuhteita sen muihin jäseniin. Pyydetystä vastapalveluksesta kieltäytyminen katsotaan usein äärimmäisen epäkohteliaaksi.

---

¹⁴⁹ Cohen, J. 1966 s. 1207

¹⁵⁰ Ho, D. 1976 s. 867-874

¹⁵¹ Yeung, I. & Tung, R. 1996 s. 54

¹⁵² Park, S. H. 2001 s. 455

Guanxista on hyvä huomata, että suhdeverkoston ei tarvitse olla suoraviivainen kahden henkilön välillä, vaan palveluksia voidaan ketjuttaa henkilöstä toiseen, jotka ovat toisilleen velkaa palveluksia, tai pyytämällä uusia palveluksia sopivilta henkilöiltä. Vastapalvelusten tekemisellä tai pyytämällä ei ole aikarajaa, vaan ne toimivat myös eräänlaisena sosiaalisena vakuutuksena.¹⁵³

Guanxin alkuperää on vaikea varmistaa. Sitä pidetään usein osana kiinalaista ja kungfutselaista perinnettä, mutta nykyisen asemansa ja muotonsa Kiinassa se on saanut erityisesti kulttuurivallankumouksen aikana ja sen jälkeen. Kulttuurivallankumouksen epävarmoissa oloissa siitä tuli keino varmistaa oma ja läheisten asema autoritaristisen valtiovallan alla. Guanxin asema vahvistui ja samalla kieroutui, kun jopa perheiden sisäinen guanxi pyrittiin hävittämään. Siitä tuli yhä tärkeämpi niiden välillä, joihin todella pystyi luottamaan, mutta samalla siitä alkoi muodostua myös yksilöllisten etujen ajamisen väline.¹⁵⁴ Lopullisen muotonsa guanxi sai kuitenkin vasta kulttuurivallankumouksen jälkeisten talousuudistusten aikana, kun siitä muotoutui hyödyllinen väline taloudellisen hyödyn tavoittelussa.¹⁵⁵

Guanxita tutkinut Douglas Guthrie on esittänyt sen asemasta kiinalaisessa yhteiskunnassa kaksi näkemystä. Ensimmäisen mukaan guanxi on erottamaton osa kiinalaista kulttuuria, toisen mukaan se on yhteiskunnan luoma ja ylläpitämä instituutio, joka vastaa tiettyyn tarpeeseen¹⁵⁶. Lisäksi hän erottaa guanxista kaksi elementtiä. Näistä ensimmäinen on hyvien kauppasuhteiden luominen, toinen sosiaalisten suhteiden käyttäminen taloudellisten tai poliittisten ongelmien ratkaisemiseksi. Näistä ensimmäinen on joissain määrin verrattavissa länsimaiseenkin suhdetoimintaan, jälkimmäisen ollessa vältettävää lainvastaista korruptiota. Nykyisin tästä jälkimmäisestä käytetään nimitystä guanxixue,

---

¹⁵³ Yen, D., Barnes, B. & Wang, C. 2011 s. 97-101

¹⁵⁴ Leung, I. 1995 s. 57

¹⁵⁵ Guthrie, D. 1998 s. 257-258

¹⁵⁶ Tässä tapauksessa korvaamaan heikkoa hallintoa

erotukseksi laajalti käytetystä guanxista. Guanxixue-termillä on lahjomiseen liittyvä negatiivinen konnotaatio¹⁵⁷.

Yeung ja Tung löytävät guanxista yhteyden kungfutselaisuuteen sen lakia vieroksumasta perinteestä. Perinteinen lainsäädännön vieroksuminen johtaa siihen, että todellinen ratkaisovalta asioissa jää yksilöille, kuten virkamiehille. Näin suhde oikeaan henkilöön voi ratkaista asian kenen tahansa eduksi. Valta kaikissa asioissa keskittyy yksilöille, eikä laille tai sen tulkinnalle. Lopulta suhde oikeaan henkilöön ratkaisee sen, mikä on sallittua tai mahdollista, ja mikä ei.¹⁵⁸

Näkemyks guanxista yhteiskunnan luomana instituutiona suojaksi yhteiskunnan puutteilta kuulostaa näin uskottavalta myös oikeustieteellisestä näkökulmasta. Oikeusturvan saamiseksi on hyödyllistä tuntea oikeat henkilöt, ja tällaisen suhdeverkoston puute voi pahimmillaan johtaa oikeuksien menetyksiin. Tämä on valtava kontrasti länsimaiseen oikeusajatteluun, jossa luotetaan lain tuomaan oikeusvarmuuteen ja ennustettavuuteen.

Kungfutselaisuuden tavoin guanxin merkitys maanomistukseen ja omaisuuteen on epäsuora. Se ilmenee osana maaomaisuuden vaihdantaa sekä omistamisen oikeussuojassa. Vallan keskittyessä yksilöille on verkostoituminen tehokkaampi tapa asioiden edistämiseen kuin lakiin vetoaminen. Tämä virkamiesvallan ja legalismin tasapaino on otettava huomioon tulkittaessa Kiinan voimassaolevaa lainsäädäntöä, sillä guanxin asema Kiinan oikeusjärjestelmässä ja todellisessa lainkäytössä on kiistaton. Edes Kiinan perustuslaki ei ole käytännössä sitova suhteessa todellista valtaa pitävään kommunistiseen puolueeseen, vaan sen merkitys on ennemminkin ohje tai lupaus toimia sen mukaisesti¹⁵⁹. Kun edes korkein muodollinen lainsäädäntö ei sido kommunistista puoluetta, jää sitä

---

¹⁵⁷ Guthrie, D. 1998 s. 255

¹⁵⁸ Yeung, I. & Tung, R. 1996 s. 56

¹⁵⁹ Rosato-Stevens, M. 2008 s. 102

alemmanasteinen sääntely vieläkin epävarmempaan asemaan. Kun samalla kommunistisen puolueen päätöksentekoa ohjaavat muutamat johtohenkilöt, on todellinen valta hyvin harvojen käsissä. Suhde tällaiseen todelliseen vallanpitäjään voi guanxi-järjestelmän kautta mahdollistaa huomattaviakin poikkeuksia kirjoitettuun lakiin.

Guanxin suhde korruptioon

Todellisen vallan keskittyminen yksilöille luo otollisen maaperän korruptiolle, jota Kiinan valtio aktiivisesti pyrkiikin kitkemään sen vaikutuksien kanssa. Osa tästä kitkemisestä kohdistuu tietysti guanxi-järjestelmän varjopuoliin. On kuitenkin syytä erottaa toisistaan guanxin muodot sekä korruptio yleensä. Kaikki korruptio ei liity tai johdu juuri guanxista. Esimerkiksi nepotismin esiintyminen ei ole riippuvaista guanxi-järjestelmän olemassaolosta, sillä sitä esiintyy myös länsimaissa, joihin guanxijärjestelmä ei kulttuurisesti kuulu.

Guanxi näyttäytyy helposti nepotismina tai korruptiona länsimaisen silmiin. Päätös, joka tehdään sosiaalisten suhteiden perusteella eikä esimerkiksi tuotannollisin argumentein on helposti tulkittavissa sellaiseksi. Yeung ja Tung löytävät guanxin luonteesta kungfutselaisia yhteiskunnan rakenteeseen kuuluvia piirteitä. Hänen mukaansa guanxin avulla yksilö löytää ja täyttää paikkansa yhteiskunnassa ja auttaa sen ylläpitämisessä. Heidän mukaansa guanxi-järjestelmän toiminta on yhteiskunnan intressi, eikä sen mukana toimivan yksilön intressi. Hän selittää länsimaisten ongelmien näkemiä guanxin piirteitä osin yhteisökeskeisen yhteiskunnan ominaisuuksina, jotka länsimaisesta yksilökeskeisestä näkökulmasta katsottuna voivat näyttää moraalittomilta. Yksittäisessä tapauksessa saattaa kuitenkin olla kyse esimerkiksi guanxin ”lahjatasapainon” tasaamisesta, josta kieltäytyminen näyttäytyisimoraalittomana. Guanxisuhde voi olla niin epätasapainoinen, että pyynnöstä kieltäytyminen voi olla jopa mahdotonta.

Kungfutselaiseen moraaliin kuuluu, että hyveelliseen tekoon on vastattava suuremmalla hyveellä.¹⁶⁰

Toisaalta guanxita voi käyttää yksilötasolla myös korruptiota vastaan. Suora guanxistakin riippumaton korruptio on mahdollista korjata suhteella oikeaan tahoon. Virkamiehen lahjusvaatimukset on mahdollista lopettaa pyytämällä tämän esimieheltä tai muulta tätä korkeampiarvoiselta palvelusta. Tosin samaan tapaan korruptoitunut virkamies voi tuudittautua tiedolla, että hän on hyvissä väleissä hierarkiassa useamman askeleen ylempänä olevaan. Tämä guanxin ja korruption suhde luo ymmärrettävästi oman lisäpainonsa Kiinan oikeusjärjestelmään ja näin koko kiinalaiseen yhteiskuntaan.

Kiinan taloudellisen avautumisen myötä korruptio on lisääntynyt huomattavasti¹⁶¹. Kulttuurivallankumouksen aikana korruption luonne oli puolueen sisäistä virkamiesten oman ja oman suvun edun tavoittelemista hankkimalla itselle tavaroita ja palveluita, kuten parempaan terveydenhuoltoon pääsemiseksi. 1980-luvulta alkaen korruptio sai suurempia piirteitä, kun Kiinan valtion kaksoishinnoittelujärjestelmä sekä vapautunut talousjärjestelmä mahdollisti nopeita rahallisia voittoja käyttämällä hyväksi guanxi-verkostoja.¹⁶²

4.3 Kiinan kieli

Kiinan yksi erityispiirre on sen kielellinen monimuotoisuus. Kiinan maantieteellisestä koosta johtuen sen alueella on kehittynyt lukuisia kieliä ja murteita. Eri alueiden kielet ovat usein keskenään niin erilaisia, että niitä puhuvien

---

¹⁶⁰ Yeung, I. & Tung, R. 1996 s. 55-57

¹⁶¹ Wedeman, A. 2005 s. 93-94

¹⁶² Deng et al. 2010 s. 74-76

on jopa mahdotonta ymmärtää toisiaan. Tämä kielimuuri luo ymmärrettävästi omat ongelmansa hallinnolle ja oikeusjärjestelmälle.

Nykyisin Kiinassa on käytössä ns. standardoitu kiina, joka toimii virallisena kielenä¹⁶³. Tästä kielestä usein käytetään myös nimitystä mandariinikiina. Välittömästi Kiinan itsenäistymisen jälkeen valtiossa aloitettiin ohjelma, jonka tavoitteena oli lisätä kielellistä yhtenäisyyttä. Mandariinikiinan pohjana oli Pekingin alueen murre, johtuen sen asemasta hallinnollisena pääkaupunkina. Nykyisellään mandariinikiinaa opetetaan yleisesti Kiinan sekä Taiwanin kouluissa, ja suurin osa kiinalaisista kykenee siinä ainakin passiiviseen kielitaitoon¹⁶⁴. Mandariinikiinan todellinen asema ilmenee vasta sen merkityksestä kirjoitetussa muodossa. Huolimatta Kiinan eri alueiden hyvinkin erilaisista murteista, ovat ne silti hyvin pitkälti samaa kielisukua ja niillä on pitkälti samankaltainen kielioppi. Koska Kiinan kielen kirjoitusasu ei ole foneettinen vaan symbolinen, mahdollistaa se saman merkistön käyttämisen hyvinkin erilaisissa murteissa. Näin eri kieliryhmät voivat yleensä kommunikoida keskenään kirjoittamalla.¹⁶⁵

Yhteinen kieli oikeusistuimien, hallinnon ja näiden asiakkaiden välillä on kehittyvän maanomistusjärjestelmän kannalta hyödyllinen. Se vähentää tarvetta asiakirjojen kääntämiselle sekä hallinnollisten väärinkäytösten ja –käsitysten riskiä. Tämä edistää ihmisten yhdenvertaisuutta lain edessä, kun he eivät ole riippuvaisia mahdollisesti puolueellisen tahon tekemistä lainsäädännön tai muiden asiakirjojen käännöksistä.

---

¹⁶³ Nykyisin noin 70 % väestöstä puhuu mandariinikiinaa, Huotari, T. & Seppälä, S. 2005 s. 24-28

¹⁶⁴ Ns. passiivinen kielitaito merkitsee kykyä ymmärtää kirjoitettua ja puhuttua kieltä, ilman kykyä tuottaa sitä.

¹⁶⁵ Huotari, T. & Seppälä, S. 2005 s. 24

5. Kiinan maanomistus tänä päivänä

5.1 Vallanjako ja normihierarkia Kiinassa

Välittömästi Kiinan avauduttua ulkomaailmalle kommunismikokeilun jälkeen alkoi myös ulkomaiden lobbaus sen lainsäädäntöön sekä oikeus- ja hallintojärjestelmiin. Aiemmin Kiinan valtionideologiana oli ollut lainsäädännön oikeusjärjestelmä, joten Dengin julistus 1980-luvulla pyrkimyksestä legalistiseen järjestelmään tarkoitti huomattavaa tilaisuutta ulkovalloille. Koska koko lainsäädäntäjärjestelmä piti luoda alusta, ulkovalloille syntyi tilaisuus saada oman oikeusjärjestelmänsä kanssa samanlainen tai samankaltainen oikeusjärjestelmä myös Kiinaan. Taustalla oli toive maiden välisen kaupan helpottumisesta, kun järjestelmät vastaisivat toisiaan. Lopulta suurimmiksi lobbareiksi nousivat Saksa ja Yhdysvallat. Saksa edusti mannereurooppalaista civil law- järjestelmää ja Yhdysvallat englantilaisperäistä common law-järjestelmää. Lopulta kamppailun voittajaksi nousi civil law-järjestelmä, ilmeisesti sen keskitetystä vallasta johtuen. Toisena tekijänä oli Yhdysvaltojen common law-järjestelmän laajuudesta johtuva vaikeus sen omaksumiseen uutena järjestelmänä.¹⁶⁶

Näin Kiinan lainsäädäntötyö ja lainsäädäntö seuraavat saksalaista esikuvaa, ja normiston ulkoinen muoto voi olla hyvinkin eurooppalainen. Kaikkia eurooppalaisia oikeusjärjestyksen ja valtiomuodon periaatteita ei kuitenkaan omaksuttu osaksi kiinalaista järjestelmää.

---

¹⁶⁶ Chang, Y. 2011 s. 1

Vallan kolmijako-oppi

Kiinan tuomioistuin-, hallinto- ja lainsäädäntäjärjestelmien ymmärtäminen vaatii järjestelmän perusteiden avaamista. Länsimaissa valtio-opin pohjana on usein Montesquieun vallan kolmijako, jossa toimeenpano-, lainsäädäntä- ja tuomioistuINVALTA on erotettu toisistaan riippumattomiksi elimiksi¹⁶⁷. Tämä vallanjako on yleisesti valtiomuodon peruseriaatteena länsimaissa. Jako ei käytännössä kuitenkaan ole ehdoton, vaan useimmissa länsimaisissakin järjestelmissä vallat ovat riippuvaisia toisistaan ja esimerkiksi nimittävät toisensa virkaan¹⁶⁸. Peruseriaatteena jaolle on ajatus siitä, että vallan toimijat eivät voi suoraan vaikuttaa toistensa päätöksentekoon, erityisesti yksittäisissä asioissa.

Länsimaiden historiassa yleiset monarkiajärjestelmät ovat jättäneet jälkensä useisiin nykyvaltioihin, joissa monarkistisen yksinvallan piirteitä on siirtynyt presidentille. Presidentin valta voi järjestelmästä riippuen ulottua mihin tahansa kolmijaon haaraan.

Suomessa vallanjako-oppi otettiin käyttöön heti itsenäistymisen jälkeen, mutta järjestelmä kehittyi nopeasti niin, että lainsäädäntä- ja toimeenpanovalta kytkeytyivät kiinteästi toisiinsa. Aivan itsenäistymisen alkuvaiheessa Suomessa eläteltiin myös toiveita monarkiasta, jonka seurauksena presidentille annettiin laajat valtaoikeudet.¹⁶⁹ Nykypäivänä presidentin valtaa on kavennettu, ja valtion korkein päämies on käytännössä pääministeri, joka hallituksineen edustaa toimeenpanovaltaa. Toimeenpano- ja lainsäädäntävallan kytkös ilmenee lainsäädäntävaltaisen eduskunnan suhteesta hallitukseen, sillä eduskunta valitsee hallituksen toimivaltakaudekseen. TuomioistuINVALTA kuuluu toisista valloista

---

¹⁶⁷ Montesquieu esitteli jaottelun teoksessaan *De l'esprit des lois* vuonna 1748

¹⁶⁸ Esimerkiksi Yhdysvalloissa presidentti nimittää korkeimman oikeuden tuomarit.

¹⁶⁹ Jyränki, A. & Husa, J. 2012 s. 36-40. Presidentti sai itse asiassa laajemmat valtaoikeudet kuin tulevalle monarkille kaavailtiin.

itsenäisemmälle tuomioistuinlaitokselle. Presidentin valta rajoittuu Suomessa lähinnä edustustehtäviin, käytännössä yleensä hallitukseen nähden toissijaisena, sekä rikoksista tuomittujen armahtamiseen. Armahtamisvalta rajoittuu vain jo tuomittuihin henkilöihin, eli presidentti ei voi puuttua tuomioistuimen toimintaan keskeyttämällä oikeudenkäynnin armahduksella tai sanelemalla tuomion.¹⁷⁰

Kiinan kansantasavallan synnystä alkaen todellinen valta on kuulunut Kiinan kommunistiselle puolueelle. Erottelua lainsäädäntö-, toimeenpano- ja tuomioistuinvaltan välillä ei ollut ja lainsäädäntöä ylipäätään oli hyvin vähän aina 1980-luvulle asti¹⁷¹. Kiinan valtiomuoto voi olla länsimaisesta näkökulmasta harhaanjohtava, sillä Kiinassa on olemassa tuomioistuinjärjestelmä, parlamentti sekä valtioneuvosto, jotka näyttävät ainakin ulkoisesti vastaavat länsimaissa yleistä jaottelua. Todellisuudessa kiistaton vallanpitäjä on Kiinan valtioneuvosto, joka koostuu 27 ministeristä, jotka taasen ovat Kiinan Kommunistisen puolueen avainhenkilöitä. Käytännössä Kiinan järjestelmää hallitsee Kiinan Kommunistinen puolue, joka sanelee annettavan lainsäädännön Kiinan parlamentille, Kansankongressille. Tämä koskee myös tuomioistuinlaitosta, jonka päätöksiä ja tuomioita puolue voi käytännössä sanella.¹⁷² Koska käytännössä kaikki virkamiesten ja tuomioistuinten nimitykset tapahtuvat Kommunistisen puolueen valvonnassa, ja puolueen kannalta epäsuotuisa päätös tai toimi voi käytännössä päättää virkamiehen urakehityksen. Tänä päivänä puolue ei olekaan enää pelkästään kommunismi-ideologisen aatteen jakavien kiinalaisten puolue, vaan siihen liitytään usein pelkän urakehityksen vuoksi¹⁷³.

---

¹⁷⁰ Suomen perustuslain 58 sekä 105 §:t

¹⁷¹ Zheng, H. 1986 s. 669-673

¹⁷² Xue, S. 2005 s. 323-326, Rosato-Stevens, M. 2008 s. 102

¹⁷³ BBC News 20.10.2012

Montesquieun ajatukseen demokratiasta ja vallan kolmijaosta kuuluu myös oppi lain vahvasta asemasta yhteiskunnassa, legalismista¹⁷⁴. Koko kolmijako on toimimaton, mikäli lainsäädäntöä ei ole, sitä ei noudateta tai sen asema yhteiskunnassa on heikko. Aiemmin esitellyt kulttuuriset erityispiirteet ovatkin omiaan vaikuttamaan myös vallan kolmijako-opin mahdolliseen asemaan Kiinan tulevaisuudessa, sen lainsäädäntöä vieroksuvan perinteen vuoksi.

Normihierarkia

Suomessa normisto on vahvan hierarkkista, jossa ylempi säädös saa laintulkinnassa etusijan alempaan nähden, Ihmisoikeuksien ja periaatteiden ollessa korkeimmassa asemassa. Yleisiä periaatteita lakien välisten suhteiden välillä kutsutaan normihierarkiaksi. Se koostuu kolmesta perusperiaatteesta, jotka ovat *lex superior*, *lex specialis* ja *lex posterior*. *Lex superior* tarkoittaa korkeampiarvoisen normin etusijaa alempaan nähden, *lex specialis* erikoisnormin etusijaa yleisnormiin ja *lex posterior* uudemman normin etusijaa vanhempaan nähden, kun normien tulkinta johtaisi ristiriitaan.¹⁷⁵ Tässä kappaleessa pohdin näiden periaatteiden esiintymistä Kiinan oikeusjärjestelmässä. Lukijan on syytä ottaa huomioon, että käytän vertailun pohjana periaatteiden Suomessa esiintyviä muotoja. Kiinan järjestelmässä on mahdollisesti käytössä samankaltainen normihierarkiatermistö, johon Suomessa käytettäviä termejä ei tule sekoittaa.

Lex superior

Lex superior-periaatteen perusmerkitys on yksinkertainen. Ylempiarvoinen normi saa etusijan alempaan nähden. Tämä normien keskinäinen arvojärjestys on kunkin oikeusjärjestyksen itse päätettävissä. Suomessa normin arvo perustuu

---

¹⁷⁴ Tamanaha, B. 2004 s. 37-38

¹⁷⁵ Jyränki, A. & Husa, J. 2012 s. 88-94

käytännössä normin antaneeseen tahoon tai normin antamisessa käytettyyn menettelyyn. Esimerkiksi valtioneuvoston asetus on tasoltaan alempi kuin eduskunnan säätämä laki, joka taasen on alempi suhteessa perustuslakiin. Vaikka eduskunnalla on valta säätää sekä tavanomaista lainsäädäntöä että perustuslain tasoista, syntyy ero muotovaatimuksista. Eduskunnan on tehtävä perustuslakia koskeva säädäntätyö korotetussa lainsäätämisyjärjestyksessä.¹⁷⁶

Kiinan järjestelmä tuntee samankaltaisen normihierarkian, jossa normin säätänyt taho määrittää sen aseman normihierarkiassa. Erityisenä huomiona on kuitenkin perustuslain asema. Kiinan perustuslaki on asemaltaan korkeampi kuin mikään muu normi, mutta se ei ole suoraan velvoittavaa lainsäädäntöä, käytännössä vesittäen sen aseman valtion korkeimpana normina.¹⁷⁷ Merkittävin ero Suomen järjestelmään on Kiinan järjestelmän normeja antavien tahojen erikoiset suhteet. Kuten aiemmin käsittelin, on Kiinan muodollisesti korkein lainsäätävä Kansankongressi, joka muodollisesti pääpiirteissään vastaa lainsäädäntävallaltaan Suomen eduskuntaa. Kuitenkin sen todellinen asema on ennemmin Kommunistisen puolueen tai sen osastojen valmistelemien lakien vahvistaminen, eikä todellista merkittävää lainsäädäntätyötä tapahdu. Suomessakin lainsäädännössä on käytännössä tapana se, että hallitus antaa suurimman osan esityksistä lainsäädännöksi, mutta eduskunnalla on todellinen valta asiasta päätettäessä¹⁷⁸.

Lex specialis

Lex specialis-periaate tarkoittaa erityisnormin etusijaa yleisnormia kohtaan. Tässä on kuitenkin otettava huomioon lex superior-periaate, sillä alempitasonen

---

¹⁷⁶ Suomen perustuslaki 73 §

¹⁷⁷ Rosato-Stevens, M. 2008 s. 102-103

¹⁷⁸ Tässä on huomioitava hallituspuolueiden ja eduskunnan suhde sekä puoluekurin vaikutus päätöksentekoon. Lainsäätämisyjärjestyksestä Jyränki, A. & Husa, J. 2012 s. 228-239

erityisnormi voi sivuuttaa ylempitasoisen vain, jos se on erikseen kyseisessä yleisnormissa mahdollistettu. Käytännössä sekä Suomessa että Kiinassa erityisnormin mahdollisuus todetaan eksplisiittisesti yleisnormissa¹⁷⁹, vähentäen väärinkäsitysten vaaraa.

Lex posterior

Lex posterior-periaate tarkoittaa myöhemmin säädetyn lainsäädännön etusijaa aiempaan nähden. Käytännössä periaatteen merkitys ilmenee tilanteissa, joissa samasta asiasta on olemassa kaksi samantasoista normia lex specialis- ja lex superior-periaatteiden kannalta. Suomessa tällaista kaksoissääntelyä pyritään ehkäisemään perusteellisella lainvalmistelutyöllä jossa mahdolliset ristiriidat pyritään löytämään ja kumoamaan aiempi ristiriitainen lainsäädäntö. Kiinassa lex posterior-periaatteen kannalta helpottavaa on, että aiempaa kirjallista normistoa ei usein ole olemassa.

Hallituksen asema lainsäädännössä

Suomessa lainsäätämisen voi tapahtua kahta reittiä, kansanedustajan aloitteesta tai hallituksen esityksestä¹⁸⁰. Lainsäätämisen alempi taso ovat asetukset, joiden antovalta voidaan antaa presidentille, valtioneuvostolle tai ministeriölle¹⁸¹. Kiinan valtioneuvostolla on Suomen hallituksen kaltainen sääntelyvalta, mutta tämä valta ei ole riippuvainen asianosaiseen lakiin kirjatusta kohdasta, kuten Suomessa. Se voi antaa asetuksia ja ohjeita mistä tahansa aiheesta¹⁸².

---

¹⁷⁹ Esim. Kiinan maanvuokralaissa sekä vuoden 2007 omaisuuslaissa on kyseinen viittaus.

¹⁸⁰ Jyränki, A. & Husa, J. 2012 s. 228-230

¹⁸¹ Suomen perustuslain 80 §

¹⁸² Rosato-Stevens, M. 2008 s. 102

Nämä Kiinan valtioneuvoston antamat normit ja ohjeistukset ovat Kansankongressin antamaa lainsäädäntöä alempiarvoista, mutta ne ovat omiaan vaikeuttamaan sääntelyn hahmottamista. Tällaisen normin tai ohjeistuksen sanamuodosta tai nimestä ei välttämättä ilmene sen säätäjä eikä siten sen asema normihierarkiassa, jolloin lainsäädäntöön tutustuvan on selvitettävä myös jokaisen yksittäisen normin säätäjä sekä säätämisyjärjestys.¹⁸³

Normihierarkia ja Kiinan vuoden 2007 omaisuuslaki

Kiinan 2007 voimaan tullut omaisuuslaki on normihierarkian kannalta epäselvässä asemassa. Lain 8 artiklan mukaan sen tulisi olla kaikkea omistusoikeutta koskeva yleislaki, joka on toissijainen suhteessa erityislainsäädäntöön. Lex superior-periaatteen kannalta menettely on selkeä, mutta erityislainsäädäntöartikla kattaa ilmeisesti myös omaisuuslakia edeltävän normiston, joka on omiaan aiheuttamaan epäselvyyttä¹⁸⁴. Muilta osin omaisuuslain asema Kiinan lainsäädännössä on selkeä. Se on laintasoista sääntelyä, ja näin korkeinta sääntelyä, johon voi tuomioistuimessa vedota.

5.2 Maanomistus, ihmisoikeudet ja Kiina

Ihmisoikeuksien tavoitteena on toimia kaiken lainsäädännön ja valtioiden toiminnan ohjaajana, joten ne antavat hyvän näkökulmapohjan Kiinan ja Suomen maanomistusjärjestelmien vertailulle. Kiina on allekirjoittanut YK:n kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen, muttei ole vielä ratifioinut sitä. YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen Kiina on sekä allekirjoittanut että ratifioinut¹⁸⁵. Näiden lisäksi

---

¹⁸³ Rosato-Stevens, M. 2008 s. 104

¹⁸⁴ Rosato-Stevens, M. 2008 s. 104

¹⁸⁵ YK:n verkkosivujen listat sopimukset allekirjoittaneista ja ratifioineista.

Kiina lupaa kunnioittaa ja ylläpitää ihmisoikeuksien toteutumista perustuslaissaan¹⁸⁶. Samansisältöinen pykälä löytyy myös Suomen perustuslaista¹⁸⁷.

Maanomistuksen kannalta merkittävin ihmisoikeus on omaisuudensuoja. YK:n ihmisoikeuksien julistus toteaa suoraan oikeudesta omistaa omaisuutta¹⁸⁸, ja tällaisenaan tulkittuna Kiinan kommunismikokeilut 1950-70-luvuilla voi tulkita suoraan ihmisoikeuksien vastaiseksi¹⁸⁹, sillä niissä kaikki yksityisomistus pyrittiin poistamaan. Tässä yksityisomistuksen poistamispyrkimyksessä on hyvä muistaa omistusoikeuden ja omistamisen elementtien ero. Kommunismikokeilujen tavoitteena ei koskaan ollut yleinen kaikkien omistuksen elementtien poisto, vaan kiinalaisille jäi rajoitettu mahdollisuus määrätä siitä omaisuudesta, jonka hallintokoneisto hänelle oli antanut. Kompetenssia määrätä omistusoikeudesta esimerkiksi myymällä ei ollut tai sitä rajoitettiin vahvasti, eikä hallinto-oikeuden oikeussuoja ollut erityisen vahva, erityisesti hallintokoneistoa kohtaan¹⁹⁰.

Järjestelmä ei tänä päivänäkään salli yksityistä omistusoikeutta maaomaisuuteen, mutta mahdollistaa rajoitetun omistajanhallinnan maanvuokrajärjestelmän kautta. Maanvuokrajärjestelmää on haitannut sen luomisesta asti vuokralaisten oikeusaseman epäselvyys ja epävarmuus. Kiinan perustuslaki ensinnäkin sallii valtiolle lunastusoikeuden kaikkeen maaomaisuuteen epäselvän ”julkisen edun” nimissä, toiseksi se vaatii kaiken maankäytön olevan järkipäistä¹⁹¹¹⁹². Maanvuokraoikeutta koskeva uusi laki saatettiin voimaan vuonna 2003, mutta se

---

¹⁸⁶ Kiinan perustuslain II kappale

¹⁸⁷ Suomen perustuslaki 22 §

¹⁸⁸ YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus 17 artikla

¹⁸⁹ Huomaa Marxin kritiikki ihmisoikeuksien omaisuuskäsitteestä ja kommunismin juuret marxilaisuudessa. Aiheesta Van Herpen, M.2007 alkaen sivulta 5.

¹⁹⁰ Ks. kappale 3.2

¹⁹¹ Kiinan perustuslaki 10 artikla

¹⁹² Ks. kappale 5.2

ei onnistunut kattamaan kaikkia ongelmia. Tänä päivänä suurin ongelma maanvuokraoikeuksien kanssa on kaupungistumisen luoma paine muuttaa vuokrattu maanviljelysmaa kaupunki- tai teollisuusalueeksi. Tämän lisäksi nopea teollistuminen on luonut uuden ongelman, maaperän ja vesistöjen saastumisen, jotka uhkaavat erityisesti maataloutta. Oikeusturvan puute on edelleen huomattava, huolimatta pyrkimyksistä korjata tilannetta hallinnollisin ja lainsäädännöllisin uudistuksin¹⁹³. Maata viljelevien talonpoikien kannalta tilanne aiheuttaa epäluottamusta hallintoa kohtaan, sekä vähentää halukkuutta tehdä investointeja viljelemäänsä maa-alueeseen. Muun kuin maaomaisuuden kannalta on hyvä huomata, että 1950-luvun kollektivointipyrkimyksistä on pitkälti luovuttu, ja omistusoikeus tällaiseen omaisuuteen on hyvin laajalti mahdollista.

Yksittäistä ihmisoikeutta ei voi käsitellä ottamatta huomioon sen yhteyttä muihin ihmisoikeuksiin. Jotta mahdollisuus omistamiseen sen lainsäädännön sallimissa rajoissa toteutuisi, on arvioitava omistamisen suhdetta mahdollisuuteen saada asiansa laillisen tuomioistuimen ratkaistavaksi, yhdenvertaisuuteen lain edessä sekä oikeusvarmuuteen. Erityisesti näitä arvioitaessa Kiinan kulttuurinen painolasti sekä erityispiirteet on otettava huomioon.

Jokainen ihmisoikeus tai mikä tahansa muu säännös on merkityksetön, ellei niiden rikkomuksia ole mahdollista saada laillisen tuomioistuimen käsiteltäväksi. Kiinan kulttuurinen ja hallinnollinen tasapainottelu perinteisen oikeuskulttuurin ja uuden legalismipyrkimyksen välillä luo epävarmuutta tämän ihmisoikeuden toteutumiseen. Vahva sovittelukulttuuri yhdessä inhimillisyyteen pyrkivän byrokratian kanssa on täysin ristiriidassa ehdottoman legalismin kanssa¹⁹⁴. Kiina on viime vuosikymmenen aikana pyrkinyt parantamaan juristien ja tuomioistuinten ammattitaitoa ja määrää¹⁹⁵, mutta kiinalaisten tulisi itse haluta niiden palveluita,

---

¹⁹³ Ks. kappaleet 3.2, 3.3 sekä 6

¹⁹⁴ Ks. kappale 4.3

¹⁹⁵ Michelson, E. 2012 s. 232-236, Allen, F., Qian, J. & Qian, M. 2005 s. 67

jotta tämä ihmisoikeus voisi täyttyä. Pelko kasvojen menettämisestä sen vuoksi, ettei kykene ratkaisemaan riitaa sovittelulla tai osoittamalla myötätuntoa vastapuolta kohtaan haittaa jopa selkeiden tapausten tuomista tuomioistuimiin. Tässä kiinalainen ja suomalainen oikeuskulttuuri eroavat toisistaan huomattavasti. Suomessa riidan ratkaiseminen tuomioistuimessa nähdään tehokkaana ja tasapuolisena keinona, joka ei ainakaan valtakulttuurissa aiheuta kummankaan osapuolen leimaantumista.

Sovittelukulttuuri ja pääsy tuomioistuimiin liittyy suoraan yhdenvertaisuuteen lain edessä. Kattava, helposti lähestyttävä ja edullinen tuomioistuinjärjestelmä ei itsessään riitä, elleivät laki ja tuomioistuimet kohtele kaikkia yhdenvertaisesti. Yhteinen kieli viranomaisten, hallinnon ja kansalaisten välillä on hyödyllinen väline tämän toteuttamiseen, tosin nykyisellään viranomaisten kielitaito Pekingin alueen ulkopuolella on puutteellista¹⁹⁶. Erityisesti sovittelukulttuurissa Kiinan hierarkia ja verkostokulttuuri ilmenevät vahvasti. Taloudellinen tai poliittinen valta mahdollistaa jopa selkeän eriarvoisuuden riitojen ratkaisuisissa, kun tällaista valtaa omaava voi usein käyttää guanxi-verkostoaan hyväkseen saadakseen asian ratkaistua omaksi edukseen. Tällaisesta vallasta ja guanxi-verkostosta saatavan edun suuruutta on kuitenkin mahdotonta arvioida. Kuitenkin on huomattava, että kommunistisen puolueen todellinen asema Kiinan johdossa ja Kiinan perustuslain yläpuolella luo puoleen korkeimmille virkamiehille potentiaalisesti rajoittamattoman vallan, myös tuomioistuimissa.¹⁹⁷

Kiina pyrkii aktiivisesti korruption kitkemiseen sekä yhdenvertaisuuden lisäämiseen, johon valtio pyrkii legalismin keinoin¹⁹⁸. Tuloksia kuitenkin hidastavat yli tuhatvuotiset perinteet, jotka erottamattomasti kietoutuvat toisiinsa ja ohjaavat ihmisten kiinalaisten käyttäytymistä. Kiinan siirtyminen kungfutselaisesta

---

¹⁹⁶ Dong, J. 2010 s. 265-266

¹⁹⁷ Ks. kappale 5.1

¹⁹⁸ Hao, Y. 1999 s. 405-406

oikeusperinteestä legalistiseen järjestelmään luo jatkuvasti paineita oikeusjärjestelmätoimivuudelle ja sitä kautta oikeuden saatavuudelle. Legalistinen muutos on lisäksi tapahtunut verrattain lyhyen ajanjakson kuluessa poliittisin päätösin eikä luontaisena kulttuurirevoluutiona.¹⁹⁹ Vaikka mahdollisuus saada asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi on Kiinassa parantunut, on annettujen tuomioiden oikeusvoima paikoitellen kyseenalainen, ja annetun tuomion saaminen täytäntöön pantavaksi voi yhä vaatia perinteisten guanxi-suhteiden käyttämistä²⁰⁰.

Suomessa noudatetaan perusoikeuksien etusijaperiaatetta. Tuomioistuin ei saa tulkita mitään lakia ihmis- tai perusoikeuksien vastaisesti.²⁰¹ Toteutuakseen tämä periaate vaatii selkeän erottelun lainsäätäjän, hallintovallan sekä tuomioistuinten välille Montesquieun vallan kolmijako-opin periaatteiden mukaisesti. Eri valtaa käyttävät tahot ovat toisistaan riippumattomia, ja siten ehkäisevät toisiaan tekemästä väärinkäytöksiä. Kiinalaisessa järjestelmässä tällaista jaottelua ei käytännössä ole, vaan todellinen valta kaikissa asioissa on kommunistisella puolueella, erityisesti sen johtajilla. Kiinan sisäistä vallanjakoa voi tarkastella käänteisesti sen virkamiehistön toiminnan kautta ulkomailla. Länsimaisen jaetun vallan järjestelmien olemassaolon ymmärtäminen aiheuttaa usein vaikeuksia ja tahattomia väärinkäsityksiä. Hyvä esimerkki tällaisesta on kiinalaisen rikollisjohtajan Lai Changxingin piileskely Kanadassa. Kiina pyrki poliittisin keinoin saamaan Kanadan hallituksen luovuttamaan Lain Kiinaan, huolimatta Kanadan toistuvista yrityksistä selittää, ettei hallitus voi vaikuttaa meneillä olevaan luovutusoikeudenkäyntiin²⁰². Kiinalaiselle virkamiehistölle oli ilmeisesti käsittämätön ajatus, että tuomioistuinjärjestelmä ei ole Kanadan hallituksen määräysvallassa.

---

¹⁹⁹ Ks. kappale 5.1, Dengin julistus oikeusjärjestelmän muuttamisesta

²⁰⁰ Esim. Havrén, S. & Rutanen, P. 2010 s.137-139

²⁰¹ Hallberg, P., 2011 s. 57-58

²⁰² The Independent 6.10.2011

Suomessa noudatettavan ihmis- ja perusoikeuksien etusijaperiaate sekä perusoikeusmyönteinen laintulkinta tarkoittavat käytännössä sitä, että ihmis- ja perusoikeuksiin voi vedota suoraan²⁰³. Kuten aiemmin esitettiin, ei Kiinan perustuslaki ole suoraan vedottavaa oikeutta, joten sen julistus ihmisoikeuksien kunnioittamisesta jää alemman lainsäädännön varaan.

Kiinan hallinto saa säännöllisesti osakseen kansainvälistä kritiikkiä ihmisoikeustilanteestaan. Kiinan tapa vastata kritiikkiin on yleensä vastahyökkäys kritisoijavaltion omaan ihmisoikeustilanteeseen tai huomautus siitä, että Kiina on todellisuudessa yhä kehitysmaa, huolimatta sen vaurastuneista rannikkoalueista.²⁰⁴ Suurimman huomion saa yleensä Yhdysvaltojen vuosittain julkaisema katsaus maailman valtioiden ihmisoikeustilanteisiin, joka vuosittain kritisoi Kiinaa. Vastavetona Kiina julkaisee vuosittain oman näkemyksensä Yhdysvaltojen ihmisoikeustilanteesta.²⁰⁵

5.3 Maanomistus, lainsäädäntö ja Kiina

Kiinan nykyisen maanomistusjärjestelmän kannalta keskeinen kysymys on, voiko kiinalainen omistaa maata Kiinassa. Vastaus tähän on kyllä ja ei. Omistus sen yleiskielisessä merkityksessä ei ole mahdollista per se muille kuin valtiolle ja sen edustajille sekä kommuuneille, mutta yksilön on rajoitetusti mahdollista saada kaikki omistuksen kolme elementtiä itselleen.²⁰⁶

---

²⁰³ Viljanen, V-P. 2011 s.127-128

²⁰⁴ BBC News 11.5.2011, CNN 26.5.2012

²⁰⁵ China daily 12.3.2010, Xinhua 25.5.2012

²⁰⁶ Ks. kappale 3

Käytännössä omistuksen pidättäminen valtiolle tai mille tahansa muulle osapuolelle voi jäädä merkityksettömäksi todellisen omistajanhallinnan kannalta. Omistuksen kolmen elementin antaminen yksilölle luo aktuaalisen omistajuuden, eikä julistuksenomainen lupaus tai kieltä yksityisomistuksesta. Todellisesta omistamisesta puhuttaessa omistuksen nimityksellä ei ole merkitystä, vaan sen sisällöllä. Termistön erilaisuuden vertailu on oikeusvertailun kannalta suhteellisen helppoa, ja jo pelkän kirjoitetun lain ja termistön avaaminen antaisi auttavan kuvan kiinalaisesta maanomistusjärjestelmästä. Kuitenkin järjestelmän todellisen luonteen avaaminen ja laajemman kokonaiskuvan saaminen on mahdollista vasta ottamalla huomioon kulttuuriset ja hallinnolliset erityispiirteet. Tässä kappaleessa arvioin maanomistusta Kiinan oikeusjärjestelmässä lainsäädännön, omistuksen elementtien sekä kulttuuristen erityispiirteiden kautta.

1980-luvulla Deng Xiaoping julkilausui kannan, jonka mukaan lainsäädännön luominen ja muodostaminen olisi välttämätöntä modernisoituvalle Kiinalaiselle yhteiskunnalle²⁰⁷. Erityisesti viimeisen kolmen vuosikymmenen aikana lainsäädännön säätämisenopeuden ja kattavuuden kehitys on ollut nopeaa. Tämä sekä perustuslain vaatimus lakia noudattavasta hallinnosta luo yhä enemmän paineita myös hallinnolle. Ongelmana ovat kuitenkin vanhan oikeustavan rippeet sekä järjestelmän kaikilla tasoilla usein esiintyvä pyrkimys lakien tulkitsemiseen omien etujen mukaisesti.²⁰⁸ Joka tapauksessa lainsäädännön asema on nousemassa nopeasti yhä merkittävämmäksi.

Kiinan maaomaisuuteen liittyvä lainsäädäntö on kehittynyt nykyiseen muotoonsa viimeisen kolmen vuosikymmenen aikana, ja sen sisältö on ollut pitkälti pyrkimys täsmäkorjataolemassa olevaa oikeustilaa sekä ehkäistä eri toimijoiden väärinkäytöksiä²⁰⁹. Selkeät, kattavat maaomaisuutta koskevat lait saatiin vasta

---

²⁰⁷ Asikainen, R. & Vuori, J. 2005 s. 114

²⁰⁸ Esim. Rosato-Stevens, M. 2008 s. 114

²⁰⁹ Todellista järjestelmän uudistamista ei ole tapahtunut, Ks. kappale 3

vuonna 2007 omaisuuslain sekä vuoden 2003 maanvuokralain myötä. Vaikka molemmat lait ovat sisällöltään ja tavoitteiltaan selkeitä, on niiden toteutuminen oikeuskäytännössä vielä epäselvää²¹⁰.

Maa- ja metsätalouden oikeuksia koskeva lainsäädäntö ja pääsy tuomioistuimiin eivät vielä riitä korjaamaan mahdollisia epäkohtia, ellei hallintokoneiston toimintaa ole kattavasti säännelty ja valvottu. Suomessa viranomaisten toiminnan lainmukaisuus varmistetaan vaatimuksella, jonka mukaan kaiken viranomais- ja hallintotoiminnan on oltava palautettavissa lakiin²¹¹. Tämän periaatteen tarkoituksena on luoda oikeusvarmuutta, joka samalla ehkäisee myös korruptiota²¹². Samansisältöinen julistus sisältyy myös Kiinan perustuslakiin, mutta vallan keskittyminen yksilöille, kungfutselainen kirjoitettu lakia vieroksuva perinne sekä guanxi-verkostojen vahvuus tuovat kuitenkin ongelmia tällaisen lainsäädännön toteutumiselle.

Huomattavaa on, että Kiinan valtio tulkitsee hallinnon lainmukaisuuden vaatimusta eri tavoin kuin länsimaat yleensä. Siinä missä Suomessa kaiken julkisen toiminnan vaaditaan noudattavana lakia, nähdään lain ja oikeusjärjestelmän asema Kiinassa vain keinona toteuttaa haluttua politiikkaa. Selkeimmin tätä eroa voisi kuvata oikeusjärjestelmän peruslähtökohtien erona. Suomessa ja muissa länsimaissa yleensä oikeusjärjestelmän perustana ovat ihmisoikeudet, joita politiikan ja lainsäädännön on seurattava. Kiinassa taasen perustana on poliittinen tahto, jota lainsäädäntö seuraa²¹³.

Kiinan kommunistinen puolue katsoo sillä olevan etusija kaikessa valtionhallinnossa, heikentäen legalismin sekä laillisuusperiaatteen kehittymistä. Lainsäädäntöä viranomaisten toiminnan lainmukaisuudesta on esiintynyt jo kaksi

---

²¹⁰ China daily 29.8.2011

²¹¹ Suomen perustuslaki 1:2 §

²¹² Saraviita, I. 2011 s. 68-71

²¹³ Mielonen, E. 2005 s. 113-118

vuosikymmentä sitten danweiden toimintaa koskien, mutta todellisuudessa sääntelyä usein joko tulkittiin laveasti tai jätettiin noudattamatta²¹⁴.

Kuten aiemmin todettiin, maa-alueet on jaettu Kiinassa kaupunkialueisiin sekä sen ulkopuolisiin maaseutualueisiin. Erottelun pohjana on pyrkimys ohjata erilaisten alueiden kehittymistä ja käyttöä. Samanlainen ajattelu löytyy myös suomalaisen taajamajaottelun taustalta. Taajamissa maanomistusta ja käyttöä rajoitetaan tiukemmin kuin niiden ulkopuolella.²¹⁵ Kiinassa jaottelu on kuitenkin jyrkempi. Kaupunkien maa-alueita ei voi omistaa eikä hallita kukaan muu kuin Kiinan valtio. Maaseudulla omistusoikeuden jaottelu on mielenkiintoisempi. Myös nämä alueet ovat paikallisten kommuunien omistusoikeudessa, ja siten yksityishenkilöiden tavoittamattomissa omistuksen sananmukaisessa muodossa.

Maanvuokralaki mahdollistaa kuitenkin omistusoikeuden elementtien siirtämisen yksilölle. Ensimmäinen elementti on hallintaoikeus, eli omistajan oikeus käyttää omistamaansa esinettä eri tavoin. Kiinan maanvuokralaki mahdollistaa maa-alueiden hallintaoikeuden luovuttamisen talonpoikien viljeltäväksi. Vuokrasopimukset ovat huomattavan pitkiä, vähintään 30 ja enintään 70 vuodeksi, erityistapauksissa pidempäänkin. Vuokralaisella on myös oikeus irtisanoa sopimuksensa milloin tahansa. Alueen hallintaoikeus siirtyy vuokralaiselle, ja kommuunin on pidättäydyttävä kaikista toimista koskien vuokrattua maa-aluetta. Vuokralainen saa myös itselleen kaiken tuoton alueen käytöstä tai edelleenvuokraamisesta. Käyttöoikeutta rajoittaa kuitenkin vaatimus alueen käytöstä vain maanviljelyyn. Nämä tekijät huomioon ottaen kyseessä on näin toiset poissulkeva hallintaoikeus omaisuuteen, tässä tapauksessa vuokrasuhteella.²¹⁶ Vaikka kyseessä on vuokrasuhde, ovat vuokra-ajat huomattavan pitkiä, ja näin hyvinkin verrattavissa todelliseen omistamiseen.

---

²¹⁴ Hsing, Y. 2010 s. 33-38

²¹⁵ Jaottelusta ja sen ongelmista Hsing, Y. 2010 s. 5-19

²¹⁶ Rural land contracting law, artiklat 13-20

Toinen elementti on kompetenssi, eli omistajan kelpoisuus määrätä esineen omistusoikeudesta. Maanvuokralaki eksplisiittisesti mahdollistaa maa-alueen vuokraamisen edelleen, jolloin ostaja tulee myyjän sijaan alkuperäisen vuokrasopimuksen osapuoleksi. Kompetenssia rajoittavat kuitenkin maanvuokraamisen yleiset ehdot, joiden mukaan vuokralaisen on oltava kyseisen kommuunin jäsen.²¹⁷

Kolmas elementti, eli dynaaminen suoja on maanomistuksen kannalta ongelmallisin Kiinassa. Lainsäädäntö antaa vuokralaiselle hyvin vahvan aseman, mutta lain noudattaminen on hyvin epävarmaa ja satunnaista. Käytännössä tässä ilmenevät kaikkein vahvimmin Kiinan kulttuuriset ja hallinnolliset erityispiirteet. Uuden lainsäädännön vaikutuksista ei ole vielä saatavana kattavaa tietoa, mutta aiempien vuosikymmenten pitkittyneet maaomistajia koskevat ongelmat tuskin ovat poistuneet pelkällä lain voimaantulolla. Kiinan eduksi on kuitenkin huomautettava, että nykyisenkaltainen kattava lainsäädäntö on vielä hyvin uutta, eivätkä oikeuskulttuuri tai -järjestelmä ole vielä ehtineet mukautua legalismiin tai sen vaatimukseen. Kiinan koosta ja sen alueellisista kulttuuri- ja kielieroista johtuen muutos tulee tuskin vielä pitkiin aikoihin kattamaan koko valtion alueen.

Vaikka yksityinen maanomistus on Kiinassa lain kirjallisen muodon mukaan mahdotonta, järjestelmän arviointi omistamisen kolmen elementin kautta mahdollistaa väitteen, että maanomistus on todellisuudessa mahdollista. Pelkkä termin ”omistaminen” varaaminen Kiinan valtiolle sekä kommuuneille on länsimaisesta näkökulmasta harhaanjohtavaa, ja pitäisikin keskittyä juuri omistamisen teoreettisen sisällön arviointiin. Eri valtioiden maanomistusjärjestelmien välillä on eroja jokaisen elementin kohdalla, eikä suoraviivaista mittaa omistamiselle ole.

---

²¹⁷ Rural land contracting law, artiklat 5-6

Merkittävin rajoitus Kiinan ja Suomen maanomistukselle kuitenkin on niiden suhtautuminen maapohjan materiaan. Omistusoikeus kiinteistöön luo Suomessa samalla omistus- ja irrotusoikeuden kiinteistön ainesosiin, kuten maaperässä oleviin mineraaleihin tai soraan. Soran poistaminen maaperästä muuttaa sen maanomistajan irtaimeksi omaisuudeksi, josta tämä voi määrätä irtainta koskevan lainsäädännön mukaan. Kiinassa omistusoikeus tällaiseen materiaan ei ole ainakaan virallisesti mahdollista yksityiselle henkilölle.²¹⁸

Juridisesta näkökulmasta on huomattava, että vielä lähihistoriassakin Kiinan järjestelmä on ollut huomattavasti vähemmän kattavasti säännelty kuin nykyisin, jolloin viranomaiskoneistolle on jäänyt enemmän valtaa. Tällöin maanomistuskiistoissa ei ole aina ollut kyse suorasta lain rikkomisesta, vaan enemmän kohtuuservioinnista sovittelussa²¹⁹.

5.4 Maanomistus ja maatalous

Yhtenä Kiinan sisäpoliittisista tavoitteista 1950-luvulta alkaen on ollut pyrkimys omavaraisuuteen elintarviketuotannossa, erityisesti viljatuotteissa²²⁰. Tämän tavoitteen saavuttamisen yksi keino on ollut myös kiistelty yhden lapsen politiikka²²¹. Koska koko maailman väestöstä joka viides on kiinalainen, kulutuksen kannalta tämä tarkoittaa samalla huomattavaa osaa koko maailman viljasadosta. Huolimatta Kiinan huomattavan suuresta maantieteellisestä koosta ja väestöstä, on Kiinan alueella kuitenkin vain kymmenesosa maailman viljelyskelpoisesta maasta, ja tämä alue kutistuu koko ajan johtuen saastumisesta ja

---

²¹⁸ 2007 Property law, artikla 46

²¹⁹ Ks. kappale 4.1

²²⁰ Fang, C. & Beghin, J. 2000 s. 9-12

²²¹ Greenhalgh, S. 2008 s. 289-290

kaupungistumisesta²²². Saastuminen ja kaupungistuminen ovat merkittäviä ongelmia erityisesti siksi, että Kiinan viljelyskelpoiset alueet keskittyvät sen rannikkoalueille, joissa myös kyseinen kehitys on kaikkein nopeinta.

Poliittisesti ruoantuotannon omavaraisuus on Kiinalle tärkeää, sillä se helpottaa parantamaan kauppatasetta, kun peruselintarvikkeita ei tarvitse tuoda ulkomailta. Samalla myös ruoan hintataso pysyy vakaampana, kun ruoan riittävyys ei ole riippuvaista kansainvälisistä suhdanteista. Kiinan omien laskelmien mukaan omavaraisuus vaatii vähintään 120 miljoonaa hehtaaria viljelyskelpoista maata, mutta vuodesta 2000 vuoteen 2006 sen viljelyskelpoinen maa-ala väheni 128 miljoonasta hehtaarista 122 miljoonaan hehtaariin. Joidenkin arvioiden mukaan kehitys jatkuu, ja laskee viljelyskelpoisen maa-alan 117 miljoonaan hehtaariin vuoteen 2015 mennessä.²²³ Omavaraisen viljantuotannon lisäksi Kiina kärsii alituotannosta monessa muussa ruokatuotteessa. Tätä puutetta korjataan tuonnilla, samaan aikaan kun Kiinan osuus maailman ruoan viennistä kasvaa koko ajan.²²⁴

Maanviljelysmaan väheneminen ei ole täten Kiinalle merkityksellistä vain kansalaisten luottamuksen vuoksi omistus- tai ihmisoikeuksiinsa, vaan myös koko Kiinan taloudellisen kilpailukyvyn vuoksi. Kun Kiina pyrkii parantamaan maanviljelijöiden asemaa maanomistusjärjestelmän kattavuutta ja valvontaa parantamalla, eivät ajatuksissa välttämättä olekaan juuri maanviljelijöiden oikeuksien toteutuminen, vaan myös koko valtion talouskasvu.

---

²²² Tan, M. et al. s. 191-194

²²³ Technorati 28.2.2012

²²⁴ Der Spiegel 7.10.2012

5.5 Kritiikki Kiinan omaisuuslakia kohtaan

Kiinan omaisuuslaki muistuttaa huomattavasti eurooppalaisia esikuviaan. Laki ei kuitenkaan ole jäänyt kritiikittäjosta huomattavan osan on saanut lain epäselvyys. Suuri osa lain sisällöstä on hallinnollisia ohjeita viranomaisille siitä, mitä heidän tulee, ja mitä heidän ei tule tehdä. Laki itsessäänkin on melko lyhyt²²⁵, josta osa on jätetty jopa julistuksenomaiseksi, kuten lain artikla 57. Siinä käsketään valtionomaisuudesta vastaavia virkamiehiä tekemään ahkerasti töitä. Artikla 4 puolestaan julistaa kaikkien omaisuuden olevan suojatun lailla, ja ettei tätä lakia saa rikkoa. Julistus vaikuttaa enemmän perustuslakiin kuuluvalla, ja herääkin kysymys, onko sen tavoitteena korjata perustuslain puutteellista asemaa suoraan vedottavana sääntelynä. Omaisuuden suoja koskevassa laissa tällainen julistus omaisuuden saamasta suojasta olisi muussa tapauksessa absurdi.

Kuitenkin merkittävintä kritiikkiä on saanut osakseen puutteet lain hallinnollisissa ohjeissa. Niissä, eikä ilmeisesti muuallakaan lainsäädännössä selkeästi määritellä sanktioita näiden ohjeiden rikkomisesta. Onkin esitetty arvioita, että ohjeissa olisi kyseessä kommunistisen hallintotavan jäännös, jossa on totuttu ohjaamaan selkeillä määräyksillä ja käskyillä. Kaikessa lainsäädännössä tällaista ei kuitenkaan esiinny, joten todennäköisempänä syynä on ilmeisesti tavoite käyttää lakia eräänlaisena opetusmateriaalina uuteen länsimaisempaan hallintotapaan.²²⁶ Selkeä ohjeistus vähentänee virkamiehistön luovaa tulkintaa lain sisältöön, johtaen oikeusvarmempaan järjestelmään.

---

²²⁵ Vrt. esim Suomen maakaari

²²⁶ Chang, Y. 2011 s. 16-17

6. Loppupäätelmät

Alle sadassa vuodessa Kiina on käynyt läpi hurjia muutoksia yhteiskunnallisesti ja kulttuurisesti. Periaatteessa yhden ihmiselämän aikana Kiina on siirtynyt Qing-dynastiasta kommunismin kautta markkinatalouteen. Kiina on noussut 1950-luvun epäonnistuneista taloudellisista uudistuksista maailman johtavaksi talousmahdiksi, eikä talouskasvu osoita hidastumisen merkkejä, edes maailmanlaajuisen taloudellisen epävarmuuden aikana. Talouskasvu ja kansainvälistyminen ovat kuitenkin lisänneet yhteiskunnallisia ongelmia, joihin Kiina hakee osaratkaisua legalismista. Kattavampi lainsäädäntö edelleen helpottanee myös talouden kasvua, kun kaupan ennustettavuus paranee. Tämä legalismin ja vanhan sääntelyä vieroksuvan järjestelmän siirtymävaihe on kuitenkin omiaan johtamaan länsimaista tarkkailijaa harhaan. Ulkopuolisen on helppo tehdä vääriä johtopäätöksiä Kiinan lainsäädännöstä ja edelleen maanomistusjärjestelmästä.

Länsimaisesta näkökulmasta kehitys on varallisuuden nousua, kansainvälistymistä ja talouskasvua. Kaikilla näillä saroilla Kiinan kehitys onkin ylittänyt muun maailman, mutta rannikkoalueiden metropolien ulkopuolinen todellisuus muistuttaa yhä siitä, että Kiina on edelleen kehitysmaa. Tätä kansikuvatodellisuutta ja maaseutujen todellisuutta voisi verrata Kiinan oikeusjärjestelmän kehitykseen. Pikaisella vilkaisulla Kiinan lainsäädäntö on jo hyvin länsimaistunut ja paikoitellen kattavakin, mutta vasta sitä ympäröivän järjestelmän tunteminen selittää todellisen tilanteen. Sisällöltään ja sanamuodoiltaan Kiinan uusi lainsäädäntö on hyvin länsimaista, ja sekaannusta lisäämään on omiaan se, että Kiina hakee usein lainsäädäntötyöhönsä esikuvia juurikin länsimaista²²⁷.

Kuten kaikessa oikeusvertailussa, ensivaikutelma muuttuu ottamalla huomioon kirjoitetun normiston lisäksi muutkin yhteiskunnalliset tekijät. Tässä tutkielmassa

---

²²⁷ Ks. kappale 5.1

merkittävimmiksi tekijöiksi koin Kiinan lainsäädännön ja oikeuskulttuurin ristiriitaisuuden sekä lainsäädännön todellisen aseman havaitsemisen. Jo lainsäädännössä käytetty termistö on osin harhaanjohtavaa, kun termistömerkityssisältöä on muovannut poliittinen ideologia²²⁸. Tämä uuden ja vanhan oikeusjärjestelmän siirtymävaihe on toivottavasti vain väliaikainen, ja tuo lopulta ratkaisun yhteen Kiinan suurimmista ongelmista, korruptioon.

Korruptio on maanomistuksen kannalta merkittävin ongelma yhdessä sen aiheuttaman oikeussuojan puutteen kanssa. Korruptiota esiintyy käytännössä kaikissa kulttuureissa, mutta Kiinan perinteinen kungfutselainen kulttuuriperinne on luonut sille erityisen hyvän kasvualustan, erityisesti Kiinan yhteiskunnan siirtyessä markkinatalouteen. Sinänsä kungfutselainen oikeusjärjestelmä toimisi yhteiskunnallisena ideologiana, mutta se vaatii sen noudattamista kaikilta osapuolilta. Väittäisin, että se itse asiassa mahdollistaa koko kungfutselaisen järjestelmän hyväksikäyttämisen sellaiselle, joka ei näitä periaatteita halua noudattaa.

Maanomistuksen kannalta perinteinen kungfutselainen ajattelu vallan keskittymisestä yksilöille on ongelmallinen, sillä kaikki Kiinan maaomaisuus kuuluu valtiolle ja kommuuneille. Tällöin yksittäinen virasto tai jopa yksittäinen virkamies voi samaan aikaan toimia sekä maanomistuksen edustajana että maankäytöstä päättävänä virkamiehenä. Kärjistettynä tällä virkamiehellä voi olla myös valtaa asiasta päättävässä tuomioistuimessa, jolloin kaikki valta on yhden käsissä. Länsimaisesta näkökulmasta ongelma on moniulotteinen. Ongelma olisi korjattavissa lainsäädännön kattavuuden lisäämisellä sekä sen toteutumisen tiukemmalla valvonnalla. Lainsäädännön toteutumisen kannalta merkittävää olisi myös vallan jakaminen esimerkiksi Montesquieun kolmijaon mukaisesti. Jo kaksijako hallintoon, jolle kuuluisi myös lainsäädäntövalta, ja riippumattomiin tuomioistuihin loisi otollisemman kasvualustan legalismille. Tämä ongelma

---

²²⁸ Omistamis-termi, jota käsiteltiin kappaleessa 5.3

kohdistuu kuitenkin pohjimmaiseen kiinalaiseen käsitykseen vallasta, jaajatus muunlaisesta järjestelmästä on usein Kiinalaisille täysin tuntematon.

Nykyisessä järjestelmässä hallinnollisten oikeusriitojen ratkaiseminen on yksilön kannalta ongelmallista, ja mahdollisen oikeudettoman tai kohtuuttoman päätöksen riitauttaminen on vaikeaa. Ensinnäkin hallinnon toimintaa koskeva muodollinen lainsäädäntö on puutteellista tai sen noudattamisesta poiketaan helposti. Tällaisessa tapauksessa riidan ratkaisemiseksi on kaksi vaihtoehtoa: perinteinen guanxi-verkoston käyttäminen tai länsimaisempi lähestymistapa, tuomioistuinmenettely. Perinteinen riitojen ratkaisu sovittelulla ja guanxilla on oikeusvarmuuden kannalta ongelmallista, koska sovittelu ei perinteisesti pohjaudu lainsäädäntöön.²²⁹ Toinen vaihtoehto eli tuomioistuimet ovat suoraan Kiinan keskushallinnon alaisia, eivätkä siten riippumattomia. Myöskin tuomioistuinjärjestelmän kattavuus koko Kiinan alueella on rajallista. Periaatteessa keskushallinto voi sanella lainsäädännön, tehdä päätöksen ja vielä vahvistuttaa sen tuomioistuimessa. Tällainen päätös olisi periaatteessa täysin laillinen, joskin ihmisoikeuksien vastainen. Tässä on syytä muistaa, että Kiinassa ei ole Suomen järjestelmän kaltaista mahdollisuutta vedota suoraan ihmisoikeuksiin.

Kiinan oikeusjärjestelmän kehityksen positiivisimpana vaikuttimena näen tietoyhteiskuntakehityksen, eli tarkemmin internetyhteyksien paranemisen ei vain Kiinassa, vaan ylipäätään koko maailmassa. Internet mahdollistaa riippumattoman tiedon hankkimisen ja väärinkäytöksistä ilmoittamisen ja niiden ehkäisemisen tehokkaammin kuin mikään poliittinen keino. Yhteys internetiin merkitsee periaatteessa yhteyttä lähes kaikkeen olemassa olevaan tietoon. Vaikka kiinalainen ei tuntisi ihmisoikeuksia, kykenee hän tunnistamaan oikeuksiensa vastaisen tai kohtuuttoman menettelyn. Internetin avullakuka tahansa voi tuoda

---

²²⁹ Tässä mielessä onkin mielenkiintoista, että maanvuokralain 51 artiklassa kehotetaan ensin sovitteluun, ja vasta sen epäonnistuessa tuomioistuihin. Mikäli laki itsessään kehottaa menettelyyn, jossa laki on toissijainen, on vaara lainsäädännöstä poikkeamiseen suuri myös muissa kuin riitatilanteissa.

esiin kokemiaan epäkohtia, riippumatta siitä, onko osapuoli paikallisviranomaisen vai kommunistisen puolueen ydinhenkilö. Tämä on tietysti potentiaalinen uhkatekijä Kiinan nykyiselle johdolle, ja internet onkin omiaan syömään asemaa vanhalta kiinalaiselta sanonnalta ”vuoret ovat korkeita ja keisari on kaukana”. Sanonnan taustalla on ajatus keskushallinnon ja hallinnollisen valvonnan fyysisestä etäisyydestä, joka mahdollistaa säännöistä poikkeamisen ja edelleen myös korruption. Kiina onkin nykyisin yksi voimakkaimmin internetin vapautta rajoittava valtio, rajoittaen esimerkiksi uutisointia maan sisäisistä levottomuuksista.²³⁰

Legalistisen järjestelmän kehitys samanaikaisen internetyhteyksien läpäisevyyden yhteensovittaminen on todennäköisesti kiinalaisen oikeuskulttuurin kehityksen seuraava suuri ongelma. Kiina julistaa perustuslaissaan noudattavansa ihmisoikeuksia ja lisää koko ajan lainsäädännön kattavuutta. Mikäli lainsäädäntö ei vastaa todellisuutta, yleinen lainkunnioitus laskee. Yleisen lainkunnioituksen vähentyessä uhkana on palaaminen aiempaan järjestelmään kumoten siihenastisen legalismikehityksen.

Kungfutselaisuus ja legalismi tänään

Mielenkiintoisen ulottuvuuden Kiinan oikeusjärjestelmän nykyiseen kehitykseen antaa kungfutselaisuuden asema Kiinan nyky-yhteiskunnassa. Maon valtakauden aikainen pyrkimys kungfutselaisten oppien hävittämiseksi on unohdettu, ja nykyisin pyrkimys onkin päinvastoin näiden arvojen palauttamiseksi uudelleen. Kuten aiemmin tutkielmassa ilmeni, on tämän pyrkimyksen lähtökohta todennäköisesti Kiinan valtapuolueen poliittista pyrkimystä oman valtansa sekä yhteiskunnan rauhan ylläpitämiseksi. Samanaikainen legalismipyrkimys on kuitenkin suorassa ristiriidassa kungfutselaisen sisäisen moraalien opin kanssa, joten syntyy kysymys

---

²³⁰ MacKinnon, R. 2007 s. 31-34

siitä, millaista kungfutselaisuutta Kiinaan ollaan palauttamassa. Kungfutselaisuuden merkittävintä yhteiskunnallista ajatusta lainsäädännöttömästä oikeusjärjestyksestä tulisi muokata, tai se olisi jätettävä taka-alalle. Muussa tapauksessa tilanne olisi absurdi: samaan aikaan pyrittäisiin kohottamaan kahta vastakkaista yhteiskunnallista ideologiaa. Toisaalta tämä vastakohtaisuus ei ole sinänsä yllättävää eikä ainutlaatuista Kiinassa, sillä nykyinen markkinatalouskin on Kiinan virallisen kannan mukaan vain välivaihe, jolla mahdollistetaan sosialistinen yhteiskunta talouskasvun tuoman varallisuuden kasvun myötä²³¹.

Valtaapitävien kannalta kungfutselaisen oikeusperinteen etuna suhteessa legalismiin on niiden tapa hajauttaa todellinen päätösvalta yksilöille, eikä keskittää sitä kirjoitettua lakia tai ennakkotapausoikeutta noudattaville tuomioistuimille. Käytännössä oikeustilan muutoksia on Kiinassa seurannut virkamiehistön pyrkimys tulkitsemaan niitä heidän oman etunsa mukaisesti, jolloin muutosten haluttu oikeusvaikutus on jäänyt täyttymättä. Samaa päätösvalan hajaantumista edistää myös Kiinan hajautettu maanomistusjärjestelmä, jossa jokainen yksittäinen kommuuni on samalla myös alueensa maanvuokra-asioista sekä näiden vuokraoikeuksien kirjaamisesta vastaava taho. Mitä hajautetumpi järjestelmä on, sen suurempi vastuu jää virkamiesten kouluttamiselle, jotta oikeusvarmuus toteutuisi mahdollisimman yhdenvertaisesti. Tämä tasa-arvon kehitys lain edessä on mielestäni yksi Kiinan oikeusjärjestelmän suurimmista ongelmista tulevaisuudessa, johtuen Kiinan maantieteellisestä ja väestöllisestä laajuudesta.

Ajatuksia maanomistuksesta Kiinassa

Kiinan päätavoitteena on viimeisten vuosikymmenten aikana ollut talouskasvu, ja tämä tavoite on varmasti myös legalismikehityksen takana. Legalismikehityksen ohessa paranee myös oikeusvarmuus, jolla on länsimaisesta näkökulmasta tärkeä

---

²³¹ Ns. sosialismi kiinalaisin erityispiirtein, tai socialism with chinese characteristics

asema talouskasvussa. Taustalla on ajatus luottamuksesta, jota lain ja tuomioistuinten asema luo. Sopimusten tai sijoitusten tekeminen on turvallisempaa, kun lopputulos on ennustettavampi. Legalismi tuo tätä ennustettavuutta, vaikuttaen suoraan myös maanomistukseen ja maankäyttöön.

Kuten aiemmin tutkielmassani analysoin, on yksityinen maanomistus Kiinassa itse asiassa rajoitetusti mahdollista. Tämä mahdollisuus on kaksinainen: ensinnäkin suoraan lain nojalla, joka mahdollistaa omistamisen kaikkien elementtien saamiseen. Toisaalta todellinen maanomistus on käytännössä ollut mahdollista jo kommunismin alkuajoista lähtien, mutta vain epävirallisesti, tapauksissa joissa paikallishallinto ei ole puuttunut ilmiöön. Talouskasvun kannalta tämä lakiin perustuva omistusoikeus on tavoiteltavampi, sillä oikeusvarma omistus on otollisempi kyseiseen omaisuuteen kohdistuville sijoituksille²³².

Kiinan legalismikehityksessä on myös merkittävä ongelma lainsäädännön selkeyden kanssa, joka todennäköisimmin johtuu juuri Kiinan kommunistisesta historiasta sekä taustalla olevasta tavoitteesta siirtyä myöhemmin sosialistiseen järjestelmään. Maanomistusta koskeva lainsäädäntö onkin hajautunut vaikeasti hallittavaksi kokonaisuudeksi, kun lainsäädäntätyö on keskittynyt osin täsmäkorjaamaan maanomistuksen ongelmia, osin ylläpitämään järjestelmän poliittista ideologiaa eli valtionomistusta. Samalla on kuitenkin pyritty parantamaan maanvuokralaisten asemaa antamalla heille käytännössä omistajan oikeudet. Poliittinen ideologia näkyy lainsäädännön sanamuodoista, mutta lain sisältö näyttää toisenlaisen totuuden. Näillä lakiteknisillä ongelmilla ei kuitenkaan ole todellista merkitystä niin kauan, kun lainsäädännön asema osana todellista oikeudenkäyttöä on epäselvä. Laki, jota ei noudateta, on yhtä merkityksellinen kuin ei lakia lainkaan.

---

²³² Ks. Rosato-Stevens, 2008 s. 110-112

Aiempiä vuosikymmeniä merkittävin uhka maoikeuksille Kiinassa oli valtion edustajien tai kommuunien taholta tapahtuvat lunastukset. Nykyisin niiden ohelle on noussut myös toinen uhka, saastuminen. Poliitiikan painopisteen ollessa taloudellisessa kasvussa ympäristön saastuminen on kiihtynyt Kiinassa huolestuttavaa vauhtia. Seurauksena tästä on ollut viljelyskelpoisen maan sekä puhtaan veden väheneminen, erityisesti suurien kaupunkien ja teollisuusalueiden ympäristössä. Maanomistuksen kannalta tämä on erityisen merkityksellistä siksi, että omistamisen edellytyksenä on omaisuuden käyttö maanviljelykseen.

Normihierarkian ongelma Kiinassa

Kuten aiemmin totesin, on Kiinan todellinen vallanpitäjä sen kommunistinen puolue. Lainsäädännön kehittäminen vaatii siltä aivan erityistä huolellisuutta. Sen on otettava huomioon Kiinan ainutlaatuinen poliittinen tilanne samalla, kun koko lainsäädäntö on vielä lapsenkengissään. Merkittävän ongelman luo normeja antavien tahojen moninaisuus, erityisesti normihierarkian kannalta. Kiinan kansankongressi on korkeinta lainsäädäntöä antava elin Kiinassa, mutta se on kommunistisen puolueen kumileimasin. Samalla puolueen keskeisimmät henkilöt toimivat Kiinan valtioneuvostossa ja ministeriöissä, joilla on oma norminantovaltansa, joka on lähes kansankongressin lainsäädäntävallan veroinen. Tämän lisäksi eri toimijoilla on näitä alemmaa sääntelyvaltaa, mutta yhteistä näiden tahojen sääntelylle on se, että sen asema normihierarkiassa riippuu säätäjän asemasta. Kaikesta sääntelystä ei kuitenkaan suoraan ilmene sen antanut taho, varsinkaan englanninkielisistä käännöksistä. Näin erityisesti ulkopuolisen tarkkailijan on usein vaikeaa saada selvyyttä yksittäisen säännöksen normihierarkkisesta asemasta suhteessa muihin säännöksiin.

Maanviljelys ja ruoan tuotanto Kiinassa

Lainsäädännöllisen kehityksen murroksen lisäksi Kiina on myös väestöluokkien murroksessa. Vaurastuva ja kaupungistuva väestö luo paineita omavaraiselle ruoantuotannolle kahdestakin syystä: kotimaan kulutuksen kasvuna sekä viljelysmaan vähenemisenä. Asumusten koon kasvu vaatii lisää maa-alaa rakentamiseen usein samalla alueella jossa maanviljelys olisi parhaiten mahdollista, eli Kiinan rannikkoalueilla. Samalla varallisuuden nousu lisää myös lihatuotteiden kulutusta, jotka vain parikymmentä vuotta sitten olivat useimmille harvinaisia ylellisyystuotteita. Lihatuotteiden käytön muuttuminen jokapäiväiseksi rasittaa entisestään Kiinan ruoantuotantoa, sillä sen tuotanto vaatii suhteellisesti enemmän resursseja kuin kasvipöytäisten tuotteiden²³³.

Koska Kiinan maanviljelys on keskittynyt suhteellisen tiiville alueelle, luo se suuremman riskin yllättävästä sadon laajasta epäonnistumisesta. Kiinan viljantuotannon ollessa lähes neljäsosa koko maailman viljasadosta nostaisi yksikin epäonnistunut sato viljan maailmanmarkkinahintoja huomattavasti²³⁴. Mitä lähempänä Kiina on sen laskemaa 120 miljoonan hehtaarin minimiviljelysalueetta, sen suurempi merkitys on paikallisemminkin satojen epäonnistumisilla. Ruoan hintojen äkillinen nousu on omiaan lisäämään sosiaalisia levottomuuksia, joita Kiina pyrkii välttämään.

Kiina onkin tasapainoilemassa talouskasvun tuoman varallisuuden kasvun sekä ruoantuotannon omavaraisuuden kanssa. Kiinan yhteiskunnallinen vakaus vaatii sekä talouskasvua, edullista ruokaa että elinolojen keskimääräistä paranemista. Herääkin kysymys, onko Kiinan nykyisessä maanomistusjärjestelmän selkeyttämisessä ja kehittämisessä alkujaan kyse ihmisoikeuksien ja

---

²³³ Pimentel, D. & Pimentel, M. 2003 s. 660S-663S

²³⁴ Esimerkiksi Australian epäonnistunut riisisato vuonna 2008, joka nosti ruoan hintaa maailmanlaajuisesti. The New York Times 17.4.2008

maanviljelijöiden aseman parantamisesta, vai yhteiskunnallisen rauhan ylläpitämisestä, jota sääntelyn parantaminen vain sattuu parhaiten edesauttamaan. Viljelysmaan vähenemisessä merkittävässä asemassa ovatkin olleet juuri sääntelyn vastaiset maanviljelysmaan pakkolunastukset tai oikeudenvastaiset kaappaukset.